

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

Kulturní specifika Jižní Koreje

Pavel Hanuš

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Pavel Hanuš

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Kulturní specifika Jižní Koreje

Název anglicky

Culture specifics of South Korea

Cíle práce

První, teoretická část se zaměří na seznámení se s korejským regionem a jeho geopolitickými specifiky, historií, atd.

V druhé, popisné části, bude seznámení s hlavními aspekty, které utvářely korejskou kulturu, jejími specifiky, které mají vliv na porozumění mezi Čechy a Korejci. Tato část bude sledovat problematiku obecněji, pohledem rozdílů v myšlení mezi Východem a Západem. Data pro tuto část budou získávána z odborné literatury a z vlastního terénního výzkumu.

Třetí, praktická část bude ukazovat dnešní praxi v porozumění mezi Čechy a Korejci. Práce se bude zaměřovat na otázky:

Jaká jsou hlavní kulturní specifika v Jižní Koreji? Jakým způsobem tyto specifika ovlivňují porozumění mezi Čechy a Korejci? Informace pro tuto část budou pocházet převážně z vlastních terénních výzkumů.

Práce se také bude zabývat českými buddhistickými mnichy v Koreji, kteří mohou poskytnout zcela specifický a hluboký vhled do problémů života cizinců v Koreji.

Metodika

Práce bude vycházet především ze zkušeností z dlouhodobého pobytu ve zkoumané zemi a výsledků samostatných terénních výzkumů. Budou zde také použité literární zdroje zabývající se touto problematikou. Bude snaha používat i zdroje asijských autorů. Důraz bude kladen především na kvalitativní metody – hloubkové rozhovory s Čechy dlouhodobě žijícími v Koreji z pracovních, studijních a náboženských důvodů. Další rozhovory budou realizovány s korejskými vysokoškolskými profesory, kteří vyučují cizince. Tyto rozhovory poskytnou názornou ilustraci problémů, které vyvstávají v každodenní komunikaci mezi těmito odlišnými kulturami.

Doporučený rozsah práce

cca 70 stran

Klíčová slova

Korea, korejská kultura, transkulturní komunikace, mezikulturní porozumění, buddhismus

Doporučené zdroje informací

ČCHÄ, Sö-il. Jak obchodovat s Korejci. Vyd. 1. Praha: Ideál, 2014, 221 s. Nepoznaný svět. ISBN 9788086995274.

HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. Kultura a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití. Praha: Linde, 2007, 335 s. ISBN 978-80-86131-70-2.

OYSERMAN, Daphna a Spike W. S. LEE. Does culture influence what and how we think? Effects of priming individualism and collectivism. In: Psychological Bulletin. 2008, s. 311-342. DOI: 10.1037/0033-2909.134.2.311. ISSN 1939-1455. Dostupné také z: <http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/0033-2909.134.2.311>

SUH, Eunkook M. Downsides of an Overly Context-Sensitive Self: Implications From the Culture and Subjective Well-Being Research [online]. : 1321-1343 [cit. 2015-07-13]. DOI: 10.1111/j.1467-6494.2007.00477.x.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2016

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 20. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Kulturní specifika Jižní Koreje“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28. 2. 2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval svému vedoucímu práce doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D, za jeho pomoc při tvorbě této diplomové práce.

Poděkování patří rovněž Ondřejovi Väterovi za jeho pomoc s postprodukcí filmového dokumentu spojeného s touto prací.

Také bych rád poděkoval Dok Seong sunimovi, za jeho spolupráci a účinkování ve filmovém dokumentu.

Kulturní specifika Jižní Koreje

Culture specifics of South Korea

Souhrn

Tato práce si klade za cíl seznámit čtenáře se specifiky Jižní Koreje a jejich dopadem na komunikaci s Čechy co v Koreji dlouhodobě pobývají. V textu se čtenář seznámí se základními daty o Jižní Koreji. V další části se seznámí s elementárními rozdíly v myšlení mezi zeměmi západního a východního kulturního okruhu. V samostatných kapitolách jsou jednotlivé problémy, které při komunikaci nastávají. V poslední části se práce zabývá dosud nezkoumanou skupinou českých buddhistických mnichů, kteří žijí v korejských kláštorech. Pro lepší ilustraci je práce doplněna filmovým dokumentem, který ilustruje tuto problematiku.

Summary

This dissertation wants to introduce to the reader the culture specifics of South Korea and their influence on communication with Czech who live in Korea. The reader can find here a basic data about South Korea. Next part introduce some elementary differences in thinking between people from western and eastern civilization circles. There are also mentioned problems which are problems in communication. Last part of the work is focused on Czech Buddhist monks in Korean temples. In order to fully understand this part, it comes with a documentary film which looks differently on this issue.

Klíčová slova

Korea, korejská kultura, transkulturní komunikace, mezikulturní porozumění, buddhismus.

Key words

Korea, Korean culture, interculture communication, interculture understanding, Buddhism.

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Cíle práce.....	8
2.1	Výzkumné otázky	9
2.2	Zdůvodnění přínosu práce	10
3	Metodika.....	10
3.1	Adekvace metod.....	13
4	Literární rešerše	14
5	Pojmy západní a východní kultura	22
6	Teoretická východiska.....	23
6.1	Geert Hofstedovy kulturní dimenze	24
6.2	Interkulturní psychologie podle Triandise	27
6.3	Culture and the self	29
6.4	Placing face in the Context	31
6.5	We Talk, therefore We Think	34
7	Přehled řešené problematiky.....	35
7.1	České povědomí o Koreji	35
7.2	Obecné údaje o Koreji.....	37
7.3	Geografie	37
7.4	Obyvatelstvo	39
7.5	Jazyk a písmo	40
7.6	Kulturní kořeny.....	43
7.7	Historické vztahy Korejí s Českou republikou.....	48
7.8	Vztahy Jižní Koreje s KLDR.....	50
8	Komunikace s Korejci.....	50

8.1	Korejci a jejich vztah k cizincům.....	50
8.2	Angličtina v Koreji.....	53
8.3	Písemná komunikace v Koreji.....	55
8.4	Online komunikace	55
9	Čeští buddhističtí mniši v Koreji	57
9.1	Výzkum	58
9.2	Respondenti	59
9.3	Cesta respondentů k buddhismu	61
9.4	Obvyklý den v korejském buddhistickém klášteře	65
9.5	Reakce rodiny a přátel na rozhodnutí odjet do Koreje.....	67
9.6	Právní problémy spojené s pobytem v korejských klášterech.....	68
10	Závěr	71
11	Seznam použitých zdrojů.....	73
11.1	Tištěné publikace	73
11.2	Elektronické zdroje	75
12	Seznam grafů.....	79
13	Seznam tabulek.....	79
14	Seznam obrázků	79
15	Seznam příloh.....	80

1 Úvod

V dnešní době stále silněji nabývá na významu porozumění korejské¹ kultuře a způsobu komunikace, jelikož zájem Korejců o Českou republiku neustále vzrůstá. V opačném směru je zatím zájem opatrnější, ale také zde je patrný rychle rostoucí trend. První český podpis dohody o strategickém partnerství v Asii je toho dobrým důkazem.²

V době, kdy je možné se přesouvat po celém světě v řádu hodin, se vzdálenosti neustále zkracují. Tato překážka se proto již dávno stala téměř bezvýznamným problémem pro komunikaci. Kulturní rozdíly rychlejšími letadly či jinými dopravními prostředky ovšem nelze zmenšit. Jediné jak lze tuto bariéru překonat, je tolerance a především znalost kulturních specifik, zvyků a způsobů chování. Tato práce nemůže nikoho naučit toleranci, ale pokusí se přiblížit korejskou kulturu a upozornit na problémy při každodenním kontaktu s ní.

2 Cíle práce

Hlavním cílem je zmapovat rozdíly v rysech každodenního společenského života a jak tyto rozdíly působí na nedorozumění v komunikaci mezi Čechy a Korejci. Ke klíčovým otázkám se budou řadit názorné příklady z každodenního života.

Prvním dílčím cílem je představení samotného kulturního rámce, jelikož ten je u nás téměř neznámý. Pro tyto účely jsou použity dřívější studie a základní texty některých myšlenkových směrů.

Druhým dílčím cílem je ukázat problémy této každodenní komunikace na ukázkách života Čechů v Koreji. Aby byla zvýšena závažnost těchto výpovědí, byli dotazováni nejen Češi, kteří v Jižní Koreji dlouhodobě žijí a pracují, ale i čeští studenti. Poslední skupinou byli čeští mniši v korejských buddhistických kláštorech. Byli dotazováni i Korejci, aby byla

¹ Pro zachování přehlednosti: pokud není výslovně uvedeno jinak je Koreou míněna Korejská republika (Jižní Korea).

² Dokument podepsali český předseda vlády Bohuslav Sobotka a prezidentka Korejské republiky Park Geun-hye 26. 2. 2015 v Soulu.

dále zvýšena hodnota práce. Rozhovory byly vedeny především s vysokoškolskými profesory, zabývající se danou problematikou a studenty.

Pro lepší názornost je třetím dílčím cílem natočení filmového dokumentu. Bude se zabývat tématem, kterému doposud nebyla věnována pozornost. Ukáže život českého mnicha v korejském buddhistickém klášteře.³

2.1 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázkou je:

Jak vypadá každodenní komunikace mezi Čechy a Korejci v dnešní Koreji?

Komunikace je zde myšlena v širším slova smyslu, nejen jako jazykový projev. Budeme se zabývat především kulturními specifiky, které tuto komunikaci utvářejí.

Jaké jsou rozdíly v chování a základních způsobech přemýšlení?

Jaké problémy tyto rozdíly vyvolávají?

Je v reálném životě tato komunikace problémová nebo se rozdíly dají překonat?

Čechy, kteří žijí v Koreji dlouhodobě (nejsou zde pouze turisty, jsou v Koreji déle než 3 měsíce), bychom mohli rozdělit na 3 základní skupiny. Na ty, kteří zde pracují, studují a buddhistické mnichy. Jak zde obvykle vypadá život prvních dvou skupin je všeobecně známé, ale ten mnišský už tak známý není. I samotní čeští mniši v Koreji přiznávají, že se jejich životem nikdy nikdo nezabýval. Bude proto zajímavé podívat se na jejich život blíže. Tito lidé nám totiž mohou poskytnout zcela ojedinělé informace o duchovním i světském životě v této zemi. To může být velmi užitečné, protože víra je důležitou součástí každodenního života člověka. Pochopením tradičního náboženství a jeho praktikováním můžeme proniknout k samotné podstatě kulturního života v této zemi.

Jak vypadá každodenní život českých buddhistických mnichů v Koreji?

Jak se dostali až do korejských klášterů?

³ Podle výpovědí českých mnichů se jimi nikdo nikdy nezabýval, jedná se tedy o první uveřejněná data.

Jaké problémy mají ve styku s Korejci?

Jak vypadá každodenní život v klášteře?

2.2 Zdůvodnění přínosu práce

O kulturních rozdílech mezi západem a východem již vzniklo mnoho prací a dozajista budou vznikat i další. Drtivá většina těchto prací se soustředí na popis rozdílů, ale již příliš se neukazuje, jaký vliv to má na každodenní komunikaci. Cílem této práce je ukázat, jak tento denní kontakt vypadá v dnešní době. Převážná většina prací k tomuto tématu je psána anglicky, proto dalším důležitým přínosem je fakt, že práce seznámí čtenáře s fakty v českém jazyce.

Příkladem, proč je velmi důležité zabývat se těmito kulturními rozdíly, a tím jaká mohou nastat nedorozumění, může být teorie o etnických příčinách leteckých katastrof. Tato teorie nám říká, že za pádem některých letadel v důsledku chyb v komunikaci mezi pilotem a kopilotem mohou být kulturní zvyklosti. Názorně nám ukazuje, že některé postupy (trénink pilotů), které jsou vyvinuty v západních zemích, se v Asii nutně musí přizpůsobit, jinak hrozí až smrtelné nebezpečí. Toto vysvětlení bylo tak široce přijato, že se kvůli tomu změnil celý pilotní výcvik. Nejen v Koreji, ale i dalších zemích (Gladwell, 2008).

3 Metodika

Tato práce vznikala kombinací několika metod. V převážné většině jde o metody kvalitativního typu, které sice neshromáždí data o celé populaci, ale na základě jednotlivých ukázek nám pomohou vnést hlubší vhled do studované tematiky. Příprava a samotná práce byla rozdělena do několika etap.

V první etapě, která i vytyčila cíl této práce, byl autorův roční studijní pobyt v Koreji. První půl rok neměl téměř žádný vliv, jelikož teprve docházelo k postupnému přizpůsobování se prostředí. S tím souvisí narážení na mnohé problémy a nepochopení v komunikaci. Například co se týká gest, chování, ...

V druhé polovině roku již přicházelo postupné chápání zdrojů odlišností a jak je překonávat. Zde je důležité zmínit, že studium probíhalo v převážné většině pouze s Korejci a volný čas byl také z převážné části stráven pouze mezi Korejci, ne s ostatními cizinci. Veškerý kontakt a studium probíhalo v angličtině, proto se tato práce nebude zaměřovat na specifika korejštiny. Tato první část byla velmi důležitá pro pochopení odlišností. Šlo o získávání zkušeností z každodenního života. Později téhož roku, se již pomalu začaly realizovat systematické sběry dat (rozhovory, vyhledávání a studium prací zabývajících se danou problematikou).

Tato fáze probíhala od srpna 2013 do července 2014 a byla klíčová z hlediska každodenních zkušeností s odlišnostmi, které je potřeba překonávat.

Ve druhé etapě, která nastala po návratu, byly zpracovávány písemné materiály. Z části se jednalo o materiály dovezené přímo z místa pobytu a z větší části se jednalo o práce zabývající se mezikulturní výměnou, které jsou dostupné na internetu. Online práce byly zvoleny, jelikož anglicky psané texty u nás obvykle nejsou dostupné v tištěných verzích. Třídění poznámek a dovezených zdrojů byl druhý úkol této části. V této části nás opět zajímala data kvalitativního typu, jelikož se jedná o mezilidské vztahy a společenské základy, ze kterých vycházejí. Existují jisté metody, jak tyto vztahy kvantifikovat, my se ale budeme držet kvalitativních dat, která nám neřeknou, jak jsou zkoumané jevy početné, ale pomohou hlubšímu porozumění.

Poté, co bylo ukončeno hlavní studium dokumentů, vyvstala potřeba ověřit si některé teoretické koncepty přímo v terénu, proto v druhé polovině této fáze byla zahájena příprava na opětovný výjezd do Korejské republiky. Tentokrát čistě za sběrem dat. Bylo potřeba si připravit otázky na rozhovory, kontaktovat všechny respondenty a celkově zorganizovat tuto cestu jak po finanční tak i organizační stránce.

Třetí a poslední částí byl opětovný výjezd na Korejský poloostrov, tentokrát za sběrem doplňujících informací. V rámci tohoto výjezdu byly také posuzovány teoretické koncepty, které vyvstaly z nastudovaných dokumentů. Toto všechno bylo porovnáváno s již

dříve udělanou osobní zkušeností. V této části se jednalo především o rozhovory s Čechy, kteří dlouhodobě v Koreji žijí, s korejskými profesory vyučujícími cizince na Chonnam National University a s českými mnichy v buddhistických klášterech.

Během této druhé cesty vznikl filmový dokument o Čechovi, který se stal buddhistickým mnichem v Koreji. To byl jeden z dílčích cílů. Tento pohled nám na příkladu přiblíží, jaký je život v korejském klášteře. Jedná se o zcela originální pohled, protože podle slov samotných mnichů se tím ještě nikdo nezabýval.

Během výzkumu bylo uděláno více jak dvě desítky rozhovorů s různými respondenty. Pro úplnost je potřeba si je krátce představit. První skupinou byli čeští (a jeden slovenský) studenti, co v Koreji regulérně studují, tedy se učí nebo již umí korejsky a pobývají v Koreji minimálně rok. Druhou skupinou byli Češi, kteří v Koreji dlouhodobě pracují, tedy mají alespoň roční zkušenost z tamního pracovního prostředí. Třetí skupinou Čechů, se kterou byly běhány rozhovory, jsou buddhističtí mniši. Pro velkou specifičnost této skupiny budou představeni v samostatné kapitole. Dále byly vedeny rozhovory v angličtině s vysokoškolskými profesory zabývajícími se lingvistikou, mezikulturní komunikací a historií. Všichni tito profesori pobývali delší dobu v Evropě nebo v Americe. Mohou nám, tak poskytnout zajímavá data díky jejich odbornosti a zkušenostem. Poslední skupinou byly rozhovory s korejskými studenty z univerzity, kteří mají zkušenost s cizinci pouze z výuky. Tito studenti, mohou poskytnout čerstvé první dojmy, které u předešlých skupin již vyprchaly.

Tato kombinace metod byla zvolena za účelem rozlišit kulturní rozdíly od rozdílů osobních. Při pouhé osobní zkušenosti se totiž může stát, že kulturní odlišnost zaměníme za odlišnost čistě osobní a naopak. Porovnáním zkušeností Čechů, kteří jsou v této zemi za jinými účely, může dobře sloužit k ověření těchto nuancí. Následným ověřováním při rozhovorech se samotnými Korejci⁴, se riziko této záměny dále snižuje.

⁴ Vybrání byli vysokoškolští profesori, zejména kvůli tomu, že všichni pobývali v některé evropské zemi či Americe a také proto, že jsou v poměrně častém kontaktu s cizinci. To, že mluví plynne anglicky, byl také důležitý faktor.

3.1 Adekvace metod

Pro tuto práci byla zvolena kombinace několika technik, aby se zvýšila relevantnost předkládaných dat. Základní zde použité techniky jsou pozorování v průběhu terénních výzkumů, rozhovory s respondenty a studium dokumentů. Pro větší názornost jsou doplněny filmovým dokumentem. Tato kombinace metod byla zvolena proto, aby se vyvážily jednotlivé nedostatky daných technik.

Studium dokumentů má jednu nespornou výhodu a to, že se v rámci práce jako je tato můžeme dostat i k informacím z předešlých a rozsáhlejších výzkumů, které by vzhledem k časovým i finančním možnostem nebylo možné realizovat. Díky písemným a jiným dokumentům se můžeme také podívat na danou problematiku z hlediska historického. To je velmi důležité, jelikož lidská kultura se velmi rychle vyvíjí. Je nutné mít na zřeteli, že do každé studie, práce či článku jsou vybírány pouze informace, které byly pro autory důležité. Dochází zde ke zkreslování skutečnosti. Toto zkreslení je dáno omezeným rozsahem práce nebo i neúmyslným vyřazením důležitých informací.

Tomuto nedostatku lze čelit terénním výzkumem. Ten je důležitou součástí práce, protože si výzkumník může sám vybrat co je důležité. Velmi často si také všimá věcí, kterých si místní lidé ani nevšimnou, protože jsou pro ně zcela běžné. V případě dlouhodobého pobytu, který byl realizován, je dobré, že si výzkumník všimne i zdánlivě nepodstatných věcí. V případě kulturních specifik, jde především o to, že u věcí (chování), které pozorovatel z počátku považoval za ojedinělé porušení pravidel, která jsou mu dobře známa, zjišťuje, že nejsou náhodné, naopak jsou zcela běžné. Tato dlouhodobá každodenní zkušenost je absolutně nezbytná pro hlubší porozumění a může sloužit i pro názorné ukázky z každodenního života. Pokud pozorovatel nemluví místním jazykem, jak tomu bylo v tomto případě, je zde problém toho, že se pohybuje ve specifickém prostředí. To bylo i v tomto případě, kdy byl dlouhodobý pobyt v rámci studia. Prostředí univerzity se jistě liší od normálního prostředí. Z toho plyne, že i zde je problémem jistá filtrace dat, která se k výzkumníkovi dostanou a která považuje za důležitá. Toto lze omezit tím, že jsou terénní výzkumy proloženy sběrem dat⁵, jak tomu bylo v tomto případě.

⁵ Zde je také výběr dat subjektivní, ale vzhledem k naprosto odlišné zkušenosti předchozích badatelů jsou vybrána jiná data. Toto bychom mohli nazvat triangulací dat.

Sběrem dat jsou myšleny především rozhovory, které byly vedeny jako semistandardizované. Výhodou této metody je, že i v průběhu rozhovoru lze pružně reagovat na to, co respondenta více zajímá a o čem by toho chtěl sdělit více. Na druhou stranu se již předem pohybuje ve více méně vymezených okruzích. Respondent tedy nemá plnou svobodu v tom, aby hovořil o tom, co je pro něj důležité. Nesporná nevýhoda této metody, ale může být dobře vyvážena dlouhodobostí pobytu ve zkoumané lokalitě, která nám dá dobrou představu o tom, co je důležité a na co bychom se měli zaměřit.

Poslední metodou této práce je filmový dokument, který má za úkol dodat práci na komplexnosti tím, že zprostředkuje audiovizuální realitu. Ta dokáže dané prostředí přiblížit mnohem lépe než pouhý text či fotografie. I tato metoda však má své nevýhody, které je potřeba mít na zřeteli. V tak uzavřeném prostředí jako je klášter, je dokumentarista omezen především tím, co a jak může natočit. Zde vyvstává otázka, jestli se aktéři před kamerou chovají naprosto stejně jako by se chovali normálně. V neposlední řadě by si divák měl uvědomit, že to co se ve výsledku objeví na plátně, záleží jen a jen na autorovi.

4 Literární rešerše

K tématu komunikace mezi kulturami existuje celá řada pramenů. Některé se zabývají podobnými problémy, tedy komunikací mezi evropskou a asijskou kulturou, konkrétněji mezi Čechami a Koreou. V této kapitole se seznámíme s vybranými pracemi. Pro lepší přehlednost nejprve uvedeme studie a články zabývající se konkrétními rozdíly v myšlení mezi západní a východní kulturou. V druhé půlce se podíváme na práce, které se specificky zaměřují na oblast samotné Koreje.

V Čechách je povědomí o asijské kultuře obvykle víceméně povrchní, a proto je potřeba se podívat i na nějaká základní fakta o těchto kulturách a o těchto zemích. Speciálně Korea⁶ je pro Čechy záhadnější než ostatní země, protože před pádem komunistického režimu v Čechách se k nám dostávaly převážně informace ze Severní Koreje.⁷ Toto se po revoluci obrátilo a dnes se k nám většinou dostávají zprávy z Jižní Koreje.⁸

⁶ Zde jako Korea jsou myšleny obě části Korejského poloostrova – severní i jižní.

⁷ Severní Korea, oficiálním názvem Korejská lidově demokratická republika.

⁸ Jižní Korea, oficiálním názvem Korejská republika.

První publikací, která by zde neměla být opomenuta je „*Dokonale utajená Korea*“ od Jiřího Janoše (1997). Tato kniha může velmi dobře posloužit pro první přiblížení se k tomu, jaká Korea dnes ve skutečnosti je. Poskytuje nejen stručný přehled faktů, ale i autorovy vysvětlující komentáře. Za zmínku stojí především přehled dějin, kde nás kniha seznamuje s průřezem tisícileté historie této země. Stručný popis nejvýznamnějších památek je pro cestovatele jistě také zajímavý, ale této práci přináší jen to, že je zde zvládnuto, že mnoho korejských památek utrpělo nenahraditelné škody v průběhu okupace Japonskem a za korejské války.⁹ V kapitole o jazyku se dozvídáme o mixování angličtiny s korejštinou, což je mezi cizinci v Koreji velmi často diskutované téma.¹⁰ Jako základní přehled je tato kniha dostačující, ale vzhledem k tomu, že pochází z konce devadesátých let minulého století, je nutno brát spoustu informací s rezervou. S nástupem moderních technologií, především chytrých telefonů, se jihokorejská společnost velmi proměnila.

V publikaci „*Into the Three Countries*“¹¹ (Onoyama, Into the...) se velmi přehledně dozvídáme základní data o Koreji, Japonsku a Číně. Publikace má svoji cenu především v tom, že je vydána organizací *Trilateral Cooperation Secretariat*.¹² Jedná se proto o pohled reprezentantů těchto zemí. To je zajímavé z toho důvodu, že se zde vyskytují fakta uváděna jiného pohledu než je ten náš. Jako příklad bychom zde mohli uvést, že v popisu Čínské lidové republiky¹³ je psáno, že to je třetí největší země na světě. To by nebylo až tak zvláštní, kdybychom ve většině evropských zdrojů nenacházeli informaci, že USA je geograficky větší než Čína, tedy že je až čtvrtá největší na světě. Tento rozdíl je dán především jinou metodikou výpočtů rozlohy. Záleží, jestli do rozlohy státu počítáme pobřežní vody, sporná území, atd.¹⁴ Jako další příklad bychom mohli uvést informaci o všeobecném volebním právu od 19 let. Tato informace je pro člověka bez hlubší znalosti věci matoucí, jelikož se

⁹ Konflikt mezi dnešní Severní a Jižní Koreou mezi lety 1950 a 1953.

¹⁰ Pro tento fenomén se používá označení Konglish, jde o používání slov odvozených z angličtiny v kontextech korejského jazyka.

¹¹ „*Do třech zemí*“.

¹² Organizace sdružující Čínu, Koreu a Japonsko.

¹³ Pozor na záměnu s Čínskou republikou neboli Taiwanem. Dále jen Čína.

¹⁴ Například CIA world factbook uvádí, že Čína je až 4 největší stát na světě. Podle oficiálních statistik OSN je také USA větší než Čína. Dostupné z:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

<https://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=United%20States%20of%20America>

<https://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=China>

zde jedná o volební právo od 18 let, stejně jako u nás. Tento vzájemný nesoulad vzniká pouze jiným systémem počítání věku. Zjednodušeně řečeno je potřeba ke korejskému systému počítání věku přičítat jeden rok, protože když se v Koreji narodíte už vám je 1 rok. Tyto drobné informace nám říkají, co lze považovat v daných zemích za normální. Interpretace Čechem ovšem velmi lehce sklouzne k nepochopení či zkreslení faktů.

Obrázek 1 – zákaz prodeje alkoholu mladistvým, archiv autora

Na to, že obsah jednotlivých pojmů je kulturně podmíněn, upozorňuje C. H. Triandis ve svém pojednání „*Cross-Cultural Psychology*“¹⁵(1983). Proto může docházet k jejich vážné desinterpretaci. Uvádí, že tento fakt vedl k tomu, že se začalo přemýšlet o rozlišení etického a emického hlediska.¹⁶ Dále upozorňuje, že i přesné překlady nemusí dobře vystihnout originální význam slova. Zdůrazňuje tudíž především důležitost přesného a velmi opatrného vymezení pojmů.

Odlišnosti v kultuře různých zemí ukazují například Geertz – Hofstedovy dimenze (National culture, The Hofstede Centre). O tomto výzkumu se můžeme dozvědět z mnoha různých knih a webových stránek.

¹⁵ „*Interkulturní psychologie*“.

¹⁶ Etický pohled nebere zřetel na rozdíly v kultuře a popisuje věci pohledem objektivizující vědy. Emické hledisko popisuje věci za pomoci kategorií a představ účastníků, aktérů jednání.

Zde si představíme knihu „*Kultury a organizace*“ (Hofstede, 2007). Tato publikace nás přehledně seznamuje s celým výzkumem. Od jeho počátků, přes interpretaci dat až po jednotlivé konkrétní hodnoty, které se podařilo od osmdesátých let shromáždit. Kniha je užitečná především tím, že čtenáře seznámí s jedním ze základních kamenů pro posuzování rozdílů kultur z kvalitativního hlediska. Neméně užitečné jsou bohaté odkazy na další práce na toto téma.

Důležitost studia cizích kultur je neustále obhajována příklady ze života. Dnešní globalizace a doba internetu jsou důvodem, proč jsou práce o cizích kulturách nesmírně důležité. Žijeme v době, kdy lidé z Koreje v mnoha odvětvích přímo konkurují českým pracovníkům. Pro mnoho povolání geografie již dnes nehraje roli, kultura ovšem stále může být překážkou. Kultura je zde vnímána jako něco co vždy ovlivňuje výsledky práce a dokonce i metody měření. Například o testech inteligence se dozvídáme:

„Je nesmírně obtížné a asi nemožné vytvořit testy, jejichž výsledky jsou na kultuře nezávislé“ (Hofstede, 2007, s. 15).

Studie „*Psychology of selfhood in China: Where is the collective?*“¹⁷ od autorů Bongyoung Choi a Gyuseong Han (2009) o povaze kolektivistického založení společnosti pojednává o tom, jak vypadá kolektivistické myšlení v Číně a Koreji, které ač mají mnoho společného, se liší v některých zásadních věcech. Na začátku se dozvídáme, že Korea je považována za zemi, která je nejvíce konfucianistická.

„Konfucianismus je hluboce zakořeněn v mnoha aspektech života v Číně a stejně tak i v Koreji. Korejští učenci importovali neo-konfucianismus ve 13. století a ten byl poté na dalších 500 let potvrzen jako státní ideologie. Korea se považuje za nejvíce konfucianistickou zemi, kde tradice a činnosti odrážející konfuciovu filozofii jsou dobře udržované a normálně se praktikují v běžném životě“ (Choi a Gyuseong, 2009, s. 73).

Autoři především upozorňují na rozdíl v čínském kolektivismu, který spočívá ve „*jsme jedna skupina plná já*“ (já v množném čísle). Naproti tomu korejský kolektivismus zdůrazňuje skupinu „*My*“. Jako příklad uvádějí, že v Koreji je běžné říkat: naše matka, naše země nebo i naše manželka namísto ekvivalentů s přídomkem moje.

¹⁷ „*Psychologie individuality v Číně: Kde je kolektiv?*“.

„Časté uchýlování se k „my“ v konverzaci pravidelně uvede cizince do rozpaků: Například: Korejci rádi říkají „naše manželka“, „náš manžel“, „náš dům“ nebo „naše země“ i pokud hovoří s cizím člověkem“ (Choi a Gyuseong, 2009, s. 79).

Podle této studie tento sociolinguvistický jev vrhá světlo na objasnění kolektivismu nejen mezi individualitami ale i mezi společenstvími a skupinami.

Pro nás je tento zdroj užitečný zejména jako ukázka, jak se na problém dívají korejští autoři. Jak již bylo naznačeno výše, pohled nás Evropanů je diametrálně odlišný, jelikož žádný člověk se nemůže plně oprostít od své vlastní kultury.

Podobné porovnání, ale tentokrát na větší vzdálenost, konkrétně mezi Amerikou a Koreou a Japonskem, najdeme v práci „*Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation*“¹⁸ od autorů Shinobu Kitayama a Hazel Rose Markus (1990). Autoři nás seznamují s tím, jak se utváří osobnost v zemích západního kulturního okruhu oproti východnímu kulturnímu okruhu. Upozorňují především na to, že se naše osobnost konstruuje skrze socializaci, která je v asijských zemích mnohem závislejší na okolí než u nás na západě.

Studie je zajímavá především tím, že ukazuje naprosto odlišné pohledy na sebe a na to jak člověk utváří okolí kolem sebe. Z tohoto pohledu jsou zajímavé rozdíly v testech, jak lidé popisují sami sebe. Jelikož naše chování vždy vychází z nás, je nutné mít na paměti, že zde existuje mnoho rozdílů.

Ve studii „*Placing face in Context: Cultural Differences in the Perception of Facial Emotion*“ (Masuda, Ellsworth a spol, 2008) se můžeme blíže seznámit s tím jak jednotlivé kultury posuzují situace v kontextu okolí. Tato studie byla dělána porovnáváním Japonců a lidí vyrůstajících pod vlivem západoevropské kultury. Podle korejského profesora Gyuseog Q. Hana¹⁹ se toto srovnání dá stejně dobře použít pro Koreu a evropské státy. Podrobně se seznámíme s tím, že vnímání obrázků s osobami a dokonce i reality je značně odlišné a závisí na naší kultuře. Jeden z experimentů například zkoumá odpovědi na otázku, zda je usmívající se postava v popředí na obrázku šťastná či ne.

¹⁸ „*Kultura a osobnost: Implikace pro poznávání, emoce a motivaci*“.

¹⁹ Na základě rozhovorů v průběhu roku 2014.

Jedná se o sadu obrázků, kde v první sadě jsou v pozadí usmívající se lidé a v druhé lidé mračící se. Jako výsledek se dozvídáme, že východoasijské kultury se mnohem více soustředí na kontext, nejprve vnímají holistický obraz a teprve pak se zaměřují na objekt na obrázku. Oproti tomu lidé ze západních kultur se soustředí na objekt izolovaně. Na základě výpovědí respondentů se ukázalo, že Američané odpovídali stejně, nezávisle na úsměvu či mračení se lidí v pozadí. Naproti tomu Japonci odpovídali nejen na základě úsměvu postavy v popředí, ale i na základě emocí, které projevovaly postavy v pozadí. Pro nás z toho plyne, že při komunikaci je třeba si na toto kontextuální vnímání dát pozor.

To, že Asiaté vnímají obrazy více holisticky než my, má velmi často dopad na každodenní život. Jako dobrý příklad by mohly posloužit korejské reality show, kde neustále v obraze vyskakuje nějaký text nebo například pouliční reklamy.

„Při hledání nějakého konkrétního obchodu v Koreji mám vždy problém, protože všude na domech je příliš mnoho reklam. Ovšem moji korejské přátele tento problém obvykle nemají. Jak mi vysvětlil jeden profesor, souvisí to s tím, že my se příliš soustředíme na jeden centrální objekt (např.: výraznou reklamu), zatímco Korejci vnímají ulici jako celek plný drobných reklam.“²⁰

We Talk, Therefore We Think? A Cultural Analysis of the Effect of Talking on Thinking (Kim, 2002) je další z prací, která nás seznamuje s rozdílem v komunikaci mezi východem a západem. Práce nás seznamuje s tím, že mluvíme-li nahlas, ovlivňuje to naše myšlení. Jeden z dílčích výzkumů například ukazuje, že pokud my Evropané myslíme nahlas u vyplňování testů, zlepšuje to naše výsledky. Naopak u lidí z Asie to samé výsledky zhoršuje. Podle autora tento rozdíl někdy způsobuje naprosté nepochopení na školách v USA, kde je velký podíl studentů z Asie. Zároveň s tím si klade otázku, zdali by se systém neměl přizpůsobit těmto jiným kulturním návykům nebo zdali by měl trvat na tom co je v dané zemi obvyklé. To, že lidé mlčí a nevyjadřují se, často považujeme (v západní kultuře) za známku pasivity, stydlivosti a nevyzrálé osobnosti. Tato práce nás s tímto trendem seznamuje a pomáhá nám vysvětlit mnoho pro nás jinak nepochopitelných situací, které nastávají při pobytu v cizích zemích. S těmito situacemi se setkávají studenti na výměnných studijních pobytech poměrně často.

²⁰ Autorova vlastní zkušenost. Při rozhovorech s ostatními Evropany byly zaznamenány stejné problémy.

„Jinou cestou pro profesory by mohlo být uvědomit si, že význam toho, že studenti mlčí, spočívá v přijetí myšlenek ne v absenci nápadů. Možná by místo snahy změnit jejich návyky bylo lepší naučit se poslouchat zvuk jejich mlčení“ (Kim, 2002, s. 840).

Pokud bychom posuzovali východoasijské země podle výzkumů štěstí v jednotlivých zemích, mohli bychom nabýt dojmu, že život v těchto zemích musí být nesnesitelný. V těchto výzkumech se obvykle umisťují na dolních příčkách i přes to, že jejich životní úroveň je poměrně vysoká. S fenoménem sebehodnocení a s tím, jak se utváří naše štěstí, se seznámíme v práci *„Downsides of an Overly Context-Sensitive Self: Implication From the Culture and Subjective Well-Being Research“*. Korejský autor Suh (2007) nás v ní seznamuje s tím, jak funguje korejská společnost (a obecněji i ostatní východoasijské společnosti). Na základě syntézy z jiných textů ukazuje, že tyto společnosti jsou vysoce kontextuálně zaměřené. Jedinec tedy nemůže dostatečně objektivně říci, jestli je šťastný nebo ne, protože to závisí na aktuálních konotacích. Lidé v těchto společnostech se více snaží o dosažení nějakého sociálního řádu než o vlastní štěstí. Tím se odlišují od naší západní kultury. Odlišným pojetím náhledu na sebe sama autor vysvětluje zdánlivě nelogické výsledky testů měřících štěstí obyvatel v různých zemích světa.

“Například: Vdaná žena v Koreji je častěji označována za pomoci jejích vztahů (Haevonova matka, manželka pana Kima) než jejím jménem. Ve skutečnosti je velká šance, že hodně z jejích známých nikdy nebude mít šanci naučit se její osobní jméno“ (Suh, 2007, s. 1325).

Obchod mezi Českou a Korejskou republikou neustále roste. Vzrůstá proto i potřeba vzájemného porozumění. I proto vyšla v češtině kniha *„Jak obchodovat s Korejci“* (Čchä, 2014) Jeden z předních korejských odborníků v oblasti marketingu a managementu nás na jejich stránkách seznamuje s prostředím Korejské republiky, především se specifiky podnikatelského prostředí. Pro naše účely jsou zajímavé především pasáže, kde se seznámíme s tím, jaké otázky Korejci často pokládají, jaký je jejich vztah k vlasti a popis toho jak jsou soudržní a dbají na tradice. Například se dozvíme proč a jak důležitá je společenská hierarchie či se seznámíme s pro nás netypickými pracovními návyky. Třeba s tradicí, že se chodí společně s celým týmem spolupracovníků pít a jak je téměř nemožné

(jedna z věcí která se u mladé generace, ovlivněné západními vlivy, hodně mění) toto pozvání odmítnout. Velmi diskutovaná a zmiňovaná je i ta věc, že Korejci neopouštějí pracoviště před tím, než odejde šéf.

Autor sám je Korejec, což jistě ovlivňuje to, jaké informace jsou zde předkládány. Při čtení této knihy je potřeba mít na mysli, že v korejském byznysu se pohybují především starší lidé (i toto autor popisuje²¹) a že dnes je zde velmi velký rozdíl mezi mladší a starší generací. Z pobytu v této zemi bylo jasně vidět, že tato pravidla dnes neplatí příliš striktně, především při komunikaci s cizinci.

Slavným příkladem jednoty Korejců byla sbírka zlata v 90. letech 20. století.

„V této době začal celý národ pracovat na sbírce zlata; to bylo poté předáno vládě, která jím uhradila korejský zahraniční dluh dosahující zhruba výše 30,4 miliard amerických dolarů. Sbírkou se zúčastnilo přibližně tři a půl milionu lidí, kteří nashromáždili kolem 227 tun zlata. Akce přitáhla celostátní pozornost a v těchto těžkých časech vedla k jednotě Korejců“ (Čchä, 2014, s. 32).

„V Koreji se Korejcům nevyhneme“, je výstižný název knihy od známé české koreanistky Miriam Löwnsteinové (2010). Popisuje v ní své zážitky a zkušenosti z pobytů v Koreji. Kniha je zajímavá především autentičností pohledu Čecha na pobyt v této zemi. I přes tuto osobní rovinu pohledu se jedná o erudovanou knihu, která čtenáře velmi dobře seznámí s běžným životem. Obzvláště zajímavé jsou její zkušenosti s výukou na vysoké škole z pohledu profesorky. Pro základní orientaci co je odlišné a co je důležité, je tento text výborný.

„Kolik je ti let?“ platí v Koreji stále, a zvláště na univerzitách jsme často svědky toho, jak si starší spolužáci nechávají od mladších posloužit, jak je šikanují a jak na ně ti mladší volají „starší sestro!“, „starší bratře!“ Stejně tak když o nich mluví, tak nezapomenou na svou povinnou subordinaci, která trvá celý život“ (Löwnsteinová, 2010, s. 14).

Někdy ale je potřeba brát výpovědi s rezervou, protože jde o jednu konkrétní zkušenost z určitého místa. To přiznává i sama autorka když píše, že Soul je pro cizince

²¹ Dáno především konfuciánským uspořádáním společnosti.

úplně jiným světem než zbytek tohoto poloostrova. Například kapitola o bydlení je do značné míry odlišná od zkušeností autora této práce.²²

Vztah mezi Českou republikou, potažmo Československem a Koreami je silnější než bychom si na první pohled mohli myslet. Jednu z těchto kapitol vzájemných vztahů nám přiblíží kniha „*Nasazen v Koreji*“ (Švanberk, 2013). Seznámíme se zde s jednou z největších zahraničních misí Československé armády – s jejím členstvím v Dozorčí komisi neutrálních států. Naši vojáci byli jedni z těch, kteří kontrolovali dodržování příměří mezi severem a jihem po přerušení války o Korejský poloostrov (1953-1993). I přestože tato kniha hovoří především o situaci v Severní Koreji, které naše jednotky v tehdy stranily, je pro nás tato práce zajímavá. Jedním z hlavních důvodů jsou osobní vzpomínky na korejské prostředí. Dozvíme se tak, co našim vojákům připadalo zvláštní, v čem nevládlo vzájemné pochopení a jak Korea po válce skutečně vypadala. Tato kniha je pro nás cenná, především proto, že popisuje události, které jsou jinak naprosto zapomenuty. Vzpomínky, které jsou zde zachycené, často ukazují na podstatné kulturní rozdíly, které nás zajímají. Je ale potřeba dávat si pozor abychom kulturní rozdíly nezaměnili za různé osobní zkušenosti a rozdílné vnímání. To je ostatně problém, se kterým se budeme setkávat v celé práci.

5 Pojmy západní a východní kultura²³

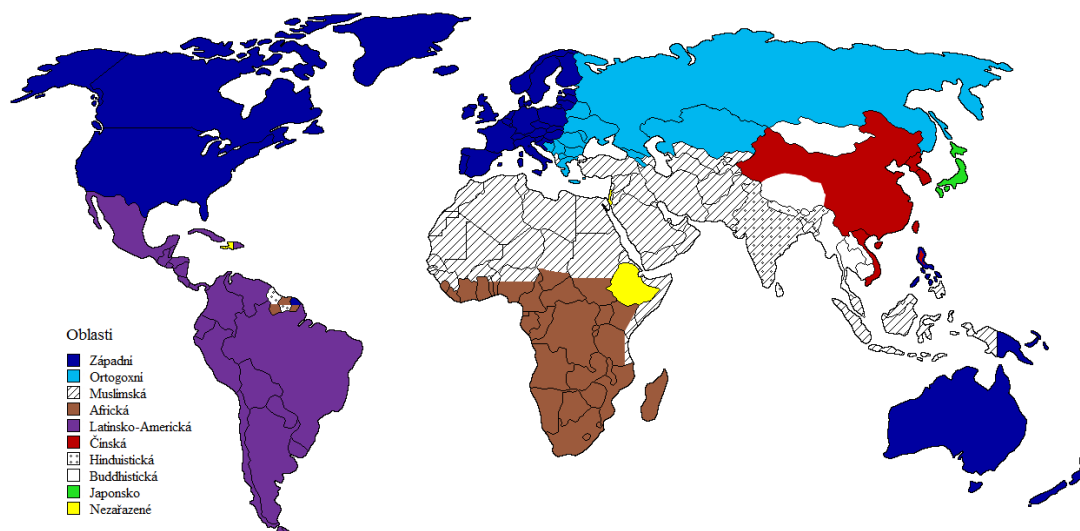
Kde začíná západní či jiná kultura? To je otázka, na kterou různí autoři odpovídají trochu jinak. Bude proto dobré si tyto pojmy vymezit. Příkladem autora, který klasifikoval svět do různých civilizačních proudů, je Huntington. Podle něho patří Česká republika k západní civilizaci. K té řadí severní Ameriku, Austrálii, Nový Zéland a většinu evropských států. Ty evropské státy, kde převažuje obyvatelstvo pravoslavného vyznání, již řadí k civilizaci ortodoxní. Takovéto vymezení odpovídá i této práci.

U východní kultury se ale od tohoto autora mírně odchýlíme a zvolíme si vlastní definici. To převážně z důvodu, že hodně prací porovnávajících západ s východem, sledují kulturu v zemích Japonska, Koreji, Číny a Taiwanu, která je brána jako protipól k západu.

²² Autor pobýval mimo Soul, konkrétně ve městě Gwangju.

²³ Pro zjednodušení budeme někdy používat pouze pojmy východ a západ.

Huntington ve svém „*Střetu civilizací*“ (2001) vymezuje východní svět jako rozsáhlou oblast sestávající se z buddhistických, čínských a muslimských oblastí. Jako samostatné sem přiřazuje také Japonsko. Tato práce, z již zmíněných důvodů, omezí pojem východ pouze na Japonsko, obě Koreje, Taiwan a Čínu.

Obrázek 2 – rozdělení světa dle Huntingtona

(Defining Geopolitics, 2013).

Tyto země sdílejí společné hodnoty založené na konfuciánském učení. Společně s vlivem buddhismu se jedná o dva významné vlivy, které utvářely a utvářejí každodennost, jejíž důležitou součástí je komunikace. Dání těchto zemí dohromady můžeme ospravedlnit i vysokou mírou spolupráce a formováním se do různých hnutí.^{24,25}

6 Teoretická východiska

Teorií, které se zabývají vnímáním, myšlením a komunikací mezi východem a západem je celá řada. Pokud bychom je zde chtěli všechny představit, vydalo by to na několik samostatných knížek. Vzhledem k rozsahu této práce zde budou představeny jen ty,

²⁴ Jedná se o Trilateral Cooperation Secretariat.

Jestli je součástí této asociace i Taiwan je diskutabilní. Oficiálně se o něm nemluví, to ale může být způsobeno tím, že stále není Čínou uznán a je považován za její součást. Nás ovšem nezajímají geopolitické dohady zúčastněných zemí, ale jejich kultura. Můžeme proto tento problém nechat otevřený. Tento sekretariát slouží pouze jako ukázka toho, že mezi těmito zeměmi existuje i jiné pojítko než historické.

²⁵ KLDR, neboli Severní Korea nebude díky své izolovanosti a specifičnosti v této práci reflektována i když historicky a kulturně by do naší vymezeného okruhu měla patřit.

kteře se přímo dotýkají základních aspektů utvářejících pole pro komunikaci. Následující teorie by nás měly stručně seznámit s těmi nejdůležitějšími koncepty, které hrají v každodenní komunikaci hlavní roli. Tyto předpoklady byly vybrány na základě zkušenosti z dlouhodobého pobytu v Koreji.

6.1 Geert Hofstedovy kulturní dimenze

Geert Hofstede je nizozemský odborník, který se zabývá odlišnostmi jednotlivých kultur. Jeho první práce vyšly v 80. letech 20. století, v době kdy vzrůstal zájem o porozumění cizím kulturám a o to, jak s nimi spolupracovat. Od té doby se svět díky novým technologiím zmenšil a důležitost pochopení cizích kultur ještě vzrostla. Díky spolupráci s firmou IBM mohl nasbírat porovnatelná data z celého světa, ze všech často velmi odlišných kultur. Snahou tohoto šetření bylo zjistit rozdíly v hodnotách lidí z různých zemí. Po vyhodnocení nasbíraných dat Geert Hofstede²⁶ určil 4 základní dimenze kultury²⁷:

- Mocenský odstup (PDI)
- Individualismus/kolektivismus (IDV)
- Maskulinita/feminita (MAS)
- Vyhýbání se nejistotě (UAI)

Tento výzkum je všeobecně uznávaný a dnes již tvoří základ pro studium vztahů mezi kulturami. I přes to k němu mají někteří autoři výtky. Je důležité brát je v potaz a uvědomit si, že tento jediný výzkum nemůže poskytnout přesný obraz různých kultur. Kultura je natolik komplexní věc, že osobní zkušenost je nenahraditelná (Hofstede, 2007).

Například autoři Nový a Schroll-Machl se ptají na to, jestli může být tento výzkum přenesen z pracovního prostředí i do jiných oblastí. Otázkou také zůstává, jestli se jedná o stav zachycený z období výzkumu, nebo se jedná o nějaké nadčasové kulturní vzorce. Podle autorů je tedy důležité brát v potaz, že se zde jedná o hodnocení daných kultur

²⁶ Gert Jan Hofstede je jeho syn, který s ním spolupracuje, je důležité dát si pozor na záměnu těchto dvou autorů.

²⁷ Zkratky uvedené v závorkách vycházejí z anglických názvů jednotlivých dimenzí.

z vlastního pohledu. Je nutné mít na paměti, že kulturní dimenze dané kultury přesně nepopisují, ale pouze ukazují jejich jistou část (Nový, 2005).

6.1.1 Mocenský odstup (PDI)

Tento index má za úkol vyjádřit, jak jsou v dané zemi vnímány autority.

„Vzdálenost moci proto může být definována jako rozsah, v němž méně mocní členové institucí a organizací v dané zemi předpokládají a přijímají skutečnost, že moc je rozdělována nerovně“ (Hofstede, 2007, s. 45).

Tento index můžeme sledovat pro mnohé odlišné sféry života, jako jsou práce, rodina, škola, stát,... Mezi jednotlivými sférami můžeme pozorovat jisté vztahy, jako například mezi školou a rodinou. Děti totiž obvykle tráví nejvíce času v rodině a ve škole.

„V podmínkách velké vzdálenosti moci je nerovnost mezi učitelem a studentem jen pokračováním nerovnosti mezi rodičem a dítětem. Tak tato nerovnost slouží potřebě závislosti, která je již pevně zabudována ve studentově mysli. Učitelům je projevována úcta (starším ještě větší než těm mladším); mnohdy musí studenti povstat, když učitel vstoupí. Úhelným kamenem vzdělávacího procesu je učitel. Učitelé určují jakými intelektuálními cestami má výuka procházet. Předpokládá se, že ve třídě panuje striktní řád a že veškerou komunikaci začíná vždy učitel. Studenti ve třídě mluví, jen když jsou k tomu vyzváni, učitelům se nikdy veřejně neodporuje, nekritizují se a jedná se s nimi s úctou dokonce i mimo školu“ (Hofstede, 2007, s. 50).

Školy v Koreji takto fungují. Vzdálenost moci je v nich značná. Zároveň zde panuje mnohem osobnější přístup. Předávané vědomosti jsou brány jako osobní moudrost učitele, ne jako neosobní pravda (Hofstede, 2007, s. 50).

Výdaje na vzdělání se liší podle toho, jak vysoký je tento index. Země s malou vzdáleností moci vynakládají peníze převážně na střední stupeň vzdělávání, aby tak rozvíjely střední vrstvu. Tam, kde je velká vzdálenost moci se proporcionálně více peněz vydává na vysoké školy. Tím se udržuje odstup mezi elitou a ostatní populací (Hofstede, 2007, s. 51).

6.1.2 Individualismus/kolektivismus (IDV)

Rozdíl mezi společnostmi individualistickými a kolektivistickými spočívá v míře, v jaké jsou zájmy jednotlivce uspokojovány na úkor společnosti a naopak.

„Individualismus přísluší společnostem, v nichž jsou svazky mezi jedinci volné: předpokládá se, že každý se stará sám o sebe a svou nejbližší rodinu. Kolektivismus, jako jeho opak, přináleží ke společnostem, ve kterých jsou lidé od narození po celý život integrováni do silných a soudržných skupin, které je v průběhu jejich životů chrání výměnou za jejich věrnost“ (Hofstede, 2007, s. 66).

Tyto rozdíly jsou patrné například ve škole. Studenti z kolektivistických společností nediskutují a celkově se neradi prezentují před větším počtem osob. Tvoří proto menší skupinky. Naopak studenti z individualistických společností nemají problém prezentovat své názory a diskutovat. Obvykle tvoří větší skupiny a diskuze o konfliktu je brána pozitivně (Hofstede, 2007, s. 82).

6.1.3 Maskulinita/feminita (MAS)

Termíny maskulinita a feminita jsou zde vztaženy ke společensky určeným rolím, ne biologickým rozdílům. Pro porozumění této dimenzi nám nejlépe poslouží definice samotného autora.

„Maskulinita se vztahuje na společnosti, ve kterých jsou sociální rodové role jasně odlišeny (od mužů se očekává, že budou průbojní, drsní a budou se zaměřovat na materiální úspěch, od žen se očekává, že budou spíš mírné, jemné a orientované na kvalitu života). Feminita se vztahuje na společnosti, ve kterých se sociální rodové role překrývají (o mužích i o ženách se předpokládá, že budou nenároční, jemní a orientovaní na kvalitu života)“ (Hofstede, 2007, s. 97).

Neznalost těchto rozdílů může vyvolat značné nedorozumění. V knize Kultury a organizace je uveden tento příklad: Americké životopisy jsou plné superlativů a všech pozitivních ocenění ze života uchazečů. Tito uchazeči také velmi často při pohovoru slíbí něco, co nemohou splnit (např.: naučit se cizí jazyk za pár měsíců). Holanští tazatelé berou

Američany jako „vychloubačné žvanily“. Naproti tomu holanďtí uchazeči píší krátké životopisy a při interview nechávají na dotazujícím, aby svými otázkami zjistil jejich kvality. Tito uchazeči vypadají pro americké tazatele jako „hlupáci“. Dochází zde ke kulturnímu nedorozumění. (Hofstede, 2007, s. 95).

V Koreji se i dnes setkáme s tradičním rozdělením rolí. Ženy jsou obvykle doma a jen část z nich pracuje. Korejská ekonomika je založena převážně na mužské pracovní síle. Muži musí živit celé rodiny, naspořit všem na důchod a starat se o své rodiče. I díky tomu velmi často tráví celé dny v práci, nezřídka i dlouho do noci.

6.1.4 Vyhýbání se nejistotě (UAI)

„Vyhýbání se nejistotě může být definováno jako stupeň, v němž se příslušníci dané kultury cítí ohroženi nejistotou nebo neznámými situacemi“ (Hofstede, 2007, s. 131).

U této dimenze často dochází ke směřování vyhýbání se nejistotě a vyhýbání se riziku. To jsou dva odlišné pojmy, nelze proto říci, že členové společností, které skórují vysoko na tomto indexu, by nebyli ochotni riskovat.

Nejistota je subjektivní pocit, který je částečně získaný a částečně naučený. Tyto pocity překračují osobní rovinu a jsou upevňovány základními institucemi společnosti, tedy rodinou, školou a státem (Hofstede, 2007, s. 130).

I díky této dimenzi může docházet k nedorozumění. Geert Hofstede píše o jednom anglickém sociologovi, který byl v Německu překvapen naprostou precizností života (Hofstede, 2007, s. 130).

6.2 Interkulturní psychologie podle Triandise

Poté, co byly klasické psychologické výzkumy zopakovány v Asii, ukázalo se, že jejich výsledky vypadají naprosto jinak. V té době se začalo přemýšlet proč. V teorii interkulturní psychologie²⁸ se seznámíme s tím, že každá kultura má trochu jiné základy a proto nelze jednoduše aplikovat jakékoli procesy vymyšlené v jedné kultuře do kultury

²⁸ Anglicky cross-cultural psychology.

jiné. Je zde důležité rozlišovat etické a emické hledisko. Etické hledisko popisuje věci objektivním způsobem, zatímco emické hledisko k tomuto popisu používá kategorie a představy účastníků děje.

Podle Triandise problém mnoha prací spočívá v tom, že většina teorií je potvrzována jen za pomoci pozorování ve vlastní kultuře výzkumníka. Jenom práce otestovaná v různých částech světa se dá nazývat robustní a průkazná. V tomto případě se jedná o teorii, která byla popsána pouze z emického hlediska (1983, s. 5).

„Navrhl jsem škálu měření, což jsem považoval za velmi srozumitelný koncept. Lidé z jiných kultur ale nad tímto konceptem přemýšleli jinak. Nemluvili jsme o stejné věci“ (Triandis, 1983, s. 13).

Autor poukazuje na to, že i přesně vymezené pojmy mohou být v odlišných kulturách chápány různě. To bývá celkem běžná problém pro Evropana v Koreji.

Pro to abychom mohli co nejvíce redukovat kulturní rozdíly, identifikoval Triandis 6 různých způsobů jak se učíme kultuře:

1. Učení orientovaná na informace a fakta

Učení se jazyku a faktických informací o nové kultuře.

2. Trénink kompetencí

Rozvoj schopností izomorfního přisuzování.

3. Kulturní povědomí

Používání znalostí potřebných pro porozumění kulturním rozdílům.

4. Poznávání chování

Snaha o dobré chování v nové kultuře.

5. Experimentální učení se

Učení se nové kultuře v praktických cvičeních.

6. Interakční proces učení

Prizpůsobování a učení se ve vztahu s ostatními lidmi v nové kultuře (Triandis, 1983).

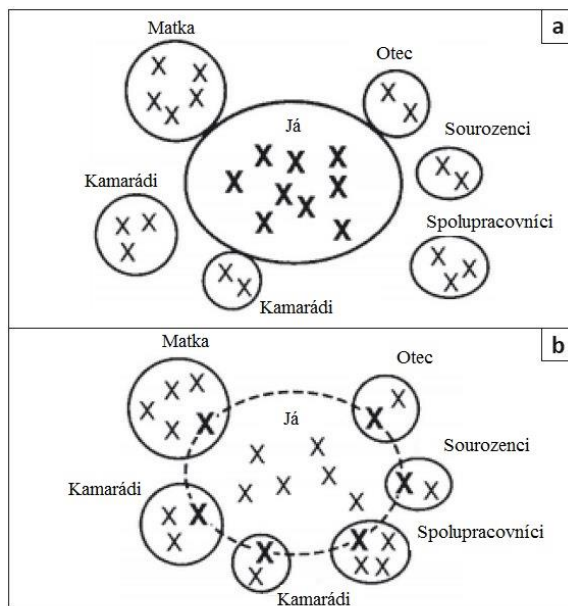
Tento koncept nám může pomoci především v rychleji porozumět a strukturovat rozdíly mezi novou a naší vlastní kulturou. I když většinu výše zmíněného dělá člověk v nové kultuře automaticky, je uvědomění si struktury tohoto procesu nápomocné k tomu aby nám pomohlo odlišit rozdíly mezi zkušenostmi a chováním jednotlivců od kulturních společenských vzorců chování.

6.3 Culture and the self²⁹

Vnímání sebe sama silně ovlivňuje to, jak myslíme, jak jednáme a jak se cítíme. Tento pohled na sebe sama je sociální konstrukt, který se tříbí skrze naši socializaci ve společnosti. Je tedy jasné, že v tak odlišných společnostech jako jsou západní a východní bude tento pohled odlišný. Pochopení tohoto problému nám pomůže nejen při posuzování způsobu, jak nahlížíme sami na sebe, ale i jak nahlížíme na věci kolem nás.

Zatímco na východě je pohled na sebe sama spíše závislý na ostatních, na západě je toto sebehodnocení více méně nezávislé na ostatních. Na západě je vlastní pohled na sebe nezávislý a stabilní. Na východě je toto vidění sama sebe závislé na ostatních lidech kolem, to znamená, že není nezávislé a může se měnit. V procesu zpracování informací nás koncept sebe sama odlišuje od počítačů a ovlivňuje, jak dané informace interpretujeme. Jinými slovy se dá říct, že vnímání reality kolem nás je ovlivněno naší osobností a kulturou, ve které jsme vyrůstali (Hazel, 1991).

²⁹ Psychologie individuálnosti.

A. nezávislý pohled na sebe
B. Závislý pohled na sebe

Obrázek 3 – závislý vs. nezávislý pohled na sebe

(Hazel, 1991, s. 226)

„Američtí rodiče snažící se přimět své děti sníst večeři rádi říkají „Mysli na hladovějící děti v Etiopii a oceňuj, jak jsi šťastný, že nejsi jako oni.“ Naproti tomu japonští rodiče rádi říkají „Mysli na toho farmáře, který velmi tvrdě pracoval, aby rýži pro tebe mohl vypěstovat. Pokud ji nesníš, bude mu líto, že se namáhal zbytečně“ (Hazel, 1991, s. 224).

Tento koncept má pro vzájemné porozumění důležité následky, které budou částečně rozebrány níže. Jedním z hlavních následků je ten, že ve východních kulturách jste vždy členem nějaké skupiny a ta ovlivňuje i váš vlastní pohled na sebe. Je tudíž nutné chovat se vždy tak aby to odpovídalo pravidlům celé skupiny. Příkladem může být to, že lidé v Koreji se budou neustále usmívat i když jsou smutní. Nedají to najevo, právě z toho důvodu aby tím neškodili skupinovému (potažmo i vlastnímu) pohledu na sebe sama. Naopak na západě jsme zvyklí dávat své emoce najevo, protože jsme vychováni v tom, že když se například mračíme, se týká jen nás a ne celé skupiny. Nijak tím neovlivňujeme ostatní.

„Z vlastní zkušenosti mohu říci, že v dennodenním kontaktu to často bývá matoucí, je velmi těžké odhadnout, co si vaši korejští přátelé či kolegové o vašem nápadu nebo

chování myslí. To je ještě umocněno tím, že v Koreji se neříká „NE“ přímo. Vždy se to nějak opisuje. Dozvědět se pravý názor je tudíž někdy dost složité, protože neumíme rozeznávat jemné náznaky nesouhlasu, které k nám ostatní vysílají. Jsme zvyklí, že tyto náznaky jsou mnohem silnější.“³⁰

Jak je kolektiv v asijských zemích důležitý, nám může ukázat i následující citace o tom jak se v Číně vypořádávali s takzvanými kulaky. Je zde pěkně vidět jak je důležité si před ostatními zachovat tvář a tím vlastně udržet i svoji vlastní identitu. Poslední část nám také ukazuje, jak to bylo s demokracií v Číně za vlády Mao Ce-tunga.

„Také nás zajímalo, jak to, že v Číně tolik statkářů, podnikatelů a jiných kontrarevolucionářů ochotně uznává své chyby a zříká se jich i s veškerým majetkem.

„Jak to děláte?“

„Prostě je přesvědčujeme před celou vesnicí nebo všemi sousedy.“

„A když se nedají přesvědčit?“

„Stále je trpělivě přesvědčujeme.“

„A když ani potom ne?“

„To pak jsou zarytí kontrarevolucionáři, s těmi se nedá mluvit, a podle toho s nimi zacházíme“ (Švanberk, 2013, s. 139).

6.4 Placing face in the Context³¹

Pokud bychom si název této práce doslovně přeložili („Umístování tváře do kontextu“) tak nám to velmi přesně prozradí, čím se daná studie zabývá. Ukazuje nám rozdíl mezi západem a východem v posuzování viděného, Konkrétně se zaměřuje na vnímání emocí druhých lidí a jak je toto vnímání ovlivněno sociálním kontextem. Tato hypotéza byla testována dvěma studiiemi (Masuda, 2008).

³⁰ Autorovy osobní zkušenosti z dlouhodobého pobytu v Koreji.

³¹ Umístování tváře do kontextu.

První studie ukazovala skupinám Japonců a Američanů různé kreslené obrázky, na nichž vždycky centrální postava vyjadřovala emoce štěstí, naštvanosti nebo neštěstí. Ta byla obklopena dalšími neutrálními postavami, které vyjadřovaly buďto stejnou nebo jinou emoci. Respondenti měli odpovědět, jakou emoci vyjadřuje hlavní postava uprostřed. Zatímco rozhodování Američanů nebylo ovlivněno emocemi neutrálních postav, bylo to stejné rozhodování značně ovlivněno u Japonců (Masuda, 2008).

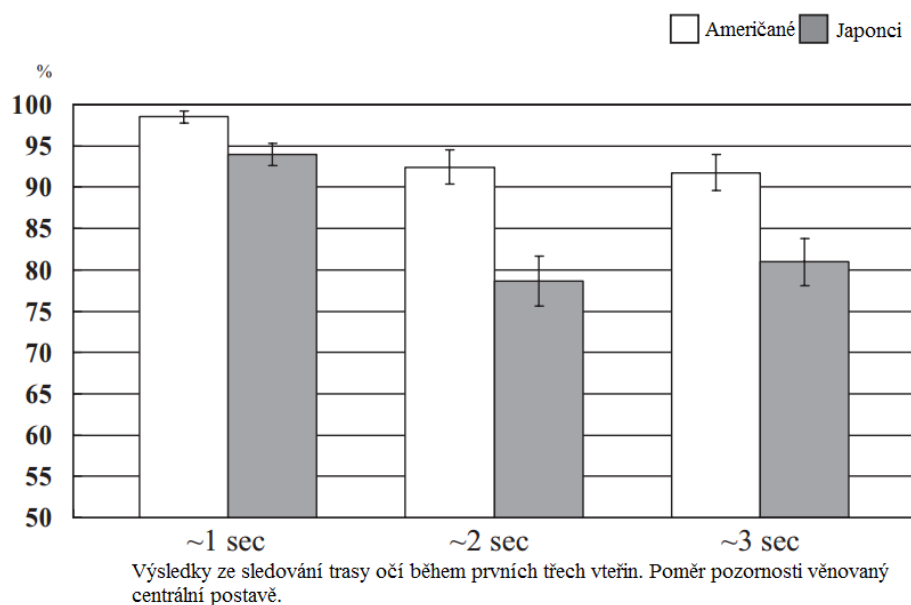

Obrázek 4 – ukázka testovacího obrázku 1

Obrázek 5 – ukázka testovacího obrázku 2

Druhá studie se zaměřila na rozdíl v pozornosti, která byla věnována jednotlivým částem obrázků. Tato studie za pomoci technologie sledující trasu očí, odhalila, že Japonci věnovali mnohem více pozornosti okolí.

Graf 1 – poměr pozornosti věnovaný centrální postavě

(Masuda, 2008, s. 376).

Z tohoto se dá generalizovat, že v západní kultuře jsou emoce vnímány jako něco individuálního, zatímco pro Japonce (potažmo lidi z východních kultur³²) jsou emoce jednotlivce neoddelitelné od toho, jak se cítí celá skupina.

„Zjistili jsme, že účinek skupiny na rozhodování Japonců u rozzlobených osob byl relativně slabší než u smutných a šťastných osob. Odkud mohou tyto rozdíly pocházet? Jednou z možností je, že to je prostě chyba a kontextový efekt pozorovaný v japonském vzorku je obecně konzistentní napříč všemi emocemi, co jsme studovali. Alternativní možností je, že ukazovat rozzlobený obličej na veřejnosti se v kolektivistických společnostech, jako je Japonsko důrazně nedoporučuje. Tyto společnosti kladou důraz na skupinovou harmonii. Z tohoto důvodu si Japonci mohou myslet, "hněv je hněv" bez ohledu na to, v jakém kontextu centrální osoba je. Japonci by nikdy nevyjádřili hněv, pokud by nebyl opravdu skutečný“ (Masuda, 2008, s. 375).

V praxi se s tím můžeme často setkat ve formě toho, že Korejci se vždy snaží při jednání nejdříve nezávazně konverzovat a nalézt něco společného, i kdyby to mělo být jen

³² „Tyto výsledky můžeme bez problémů aplikovat i na korejskou společnost. Vykazuje téměř stejné výsledky jako Japonci.“ Gyuseog Q. Han Ph.D, hodiny kulturní psychologie, Chonnam National University 2014.

stejné místo, které oba navštívili. Pro Korejce je velmi důležité zasadit celé jednání a vztah partnerů do nějakého rámce.

6.5 We Talk, therefore We Think³³

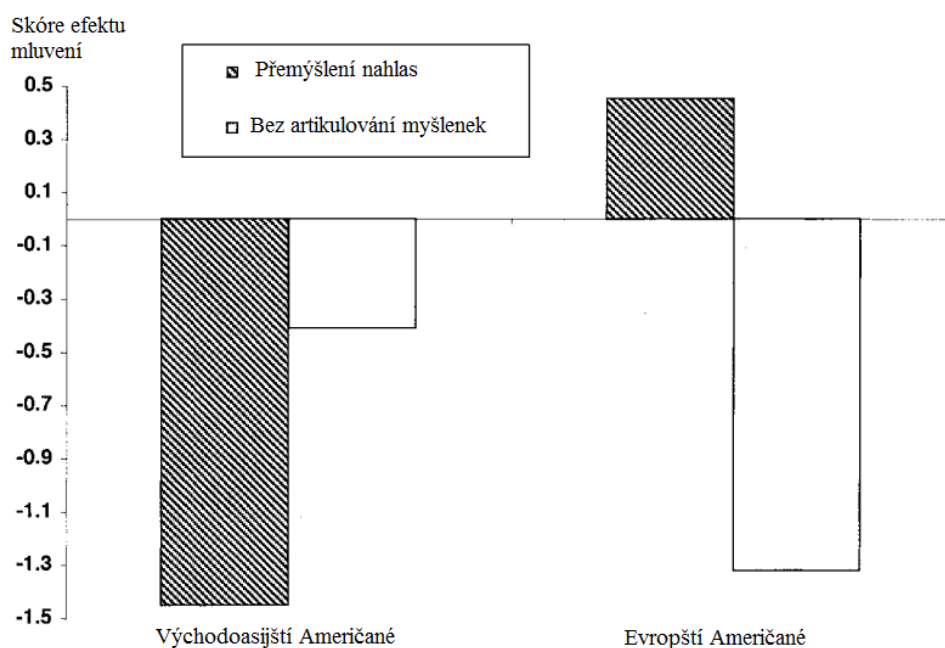
V rámci rozvojových a vzdělávacích programů odjíždí mnoho lidí ze západu do Asie vyučovat. Zejména angličtinu. Tito lidé často při učení narážejí na to, že studenti mlčí a bojí se mluvit. Nutí je proto, aby co nejvíce mluvili nahlas před ostatními v domnění, že jim to pomůže se zlepšit. To ovšem vůbec nemusí být pro tyto studenty nápomocné, jak nám ukáže tato studie.

„Ideu, že mluvení je velmi úzce propojeno s myšlením, můžeme velmi jednoduše najít v celém západním myšlení od starověkého Řecka až po současné autory. V židovsko-křesťansko-islámském pojetí je „Slovo“ považováno za posvátné, protože má božskou sílu stvoření. Například v Bibli je slovo rovno Bohu a božskému nástroji stvoření“ (Kim, 2002, s. 828-829).

„Naproti tomu východní Asijci nepředpokládají žádnou spojitost mezi mluvením a myšlením a to již od starověké čínské civilizace. Tyto kultury naopak věří, že stavy ticha a introspekce jsou prospěšné pro hluboké přemýšlení a honbu za pravdou. Toto přesvědčení je dobře vyjádřeno v buddhismu a taoismu. Příkladem může být meditace“ (Kim, 2002, s. 829).

Z uvedených ukázek je vidět, že ke vztahu myšlení a mluvení se na východě přistupuje diametrálně odlišně od západu. V této studii byly dotazovány dvě skupiny osob, které reprezentovaly tyto rozdílné koncepty. První skupinou byli američtí Evropané (všichni byli nejméně třetí generace Američanů). Druhá skupina se skládala z amerických východních Asiatů (Všichni byli druhou generací Američané). Výsledky, které jsou shrnuty v grafu níže, nám ukazují jak mluvení nahlas při přemýšlení nad odpovědí, ovlivňuje správnost výsledků.

³³ Mluvíme, tedy myslíme.

Graf 2 – vliv hlasitého přemýšlení

(Kim, 2002, s. 837)

Toto zjištění nám může pomoci pochopit, proč Asiaté ve třídách nebo i na jednáních příliš neprojevují svoje myšlenky a názory, což si my mylně vykládáme jako nedostatek znalostí, sebevědomí či nepochopení problému. V případě multikulturních skupin je potřeba si na to dávat pozor, například brainstorming ten může být značně ovlivněný až nevhodný.

7 Přehled řešené problematiky

7.1 České povědomí o Koreji

Obecné povědomí o Koreji je v u nás silně ovlivňováno médii. To, že máme většinu informací o dalekých zemích pouze z médií, je vcelku běžná věc. Vede ale ke zkreslování pohledu na danou zemi (oblast). V našem případě může být ukázkou tohoto zkreslení to, že se v médiích vyskytují články pojednávající převážně o problémech ohledně KLDK. To je

narušeno, pouze pokud se stane něco celosvětově mimořádného v Jižní Koreji.³⁴ Jako ilustrační příklad toho, co se dostává ke čtenářům českých médií, poslouží bezplatná internetová verze Lidových novin. V období mezi 13. 6. 2014 a 13. 6. 2015 se témata článků v rubrice „*Jižní Korea*“ věnují převážně³⁵ problematice KLDŘ (Jižní Korea, Lidovky). V samostatné kategorii „*Severní Korea*“ je dalších 99 článků (Severní Korea, Lidovky). Za dané období máme v sekci „*Jižní Korea*“ 21 článků o KLDŘ a 14 týkajících se čistě Jižní Koreji. Z toho jsou 2 o nákaze MERS a 3 o tragickém potopení trajektu Sewol. Pouhých 9 se týká normálního dění v této zemi.³⁶

Obrázek 6 – všudypřítomné tryzny za oběti na trajektu Sewol, archiv autora

Z ukázky je patrné, že máme poměrně dost informací o Koreji, ale převážná většina z nich se týká problematického vztahu s KLDŘ. Tato situace velmi zkresluje pohled na tuto oblast, a proto budou některé následující části, které popisují realie rozsáhlejší. Snahou je popsat fakta, která souvisejí s tím, co formovalo a formuje korejskou kulturu. Nebudou zde

³⁴ Například potopení Trajektu Sewol (16. 4. 2014) na kterém zemřelo 304 lidí, převážně dětí. Nebo vypuknutí epidemie MERS (jaro 2015).

³⁵ Jedná se o 60% všech článků. Je také nutné upozornit, že do toho není zahrnuta rubrika „*Severní Korea*“.

³⁶ Toto jsou nadpisy článků, které zmiňují čistě jižní Koreu (bez, KLDŘ, MERS a Sewolu):

Asijské velmoci prolomují ledy. Sešli se zástupci Číny, Japonska a Koreji (21. 3. 2015)

Útočník napadl velvyslance USA v Soulu. Volal po sjednocení Koreji (5. 3. 2015)

Rychlodráhu na letiště by mohli postavit Korejci, říká Ťok (26. 2. 2015)

Jihokorejský voják, který zabil 5 kolegů a další zranil, dostal trest smrti (3. 2. 2015)

Hackeri napadli provozovatele korejských jaderných elektráren (22. 12. 2014)

Surová šikana zabila mladého vojína. Viník půjde na 45 let za mříže (30. 10. 2014)

Mobily Samsung netáhnou. Zisk firmy se opět propadl a je nejhorší za 3 roky (30. 4. 2014)

Korejské babičky se živí prostitutí. Potomci se o ně nepostarají (29. 6. 2014)

Zabil své kolegy. Pak se korejský voják pokusil zastřelit i sebe (26. 6. 2014).

ovšem do podrobností popisovány a vysvětlovány takové věci, jako například buddhismus, konfucianismus atp. Vysvětlíme si pouze některé jejich prvky, které jsou důležité pro porozumění problémům komunikace.

7.2 Obecné údaje o Koreji

Oficiální název Korejská republika sám o sobě evokuje politické zřízení této země. V této prezidentské demokracii v čele stojí prezident/ka³⁷ volený/á na 5 let. Ten/Ta jmenuje celou vládu, kterou ovšem musí odsouhlasit členové parlamentu volení na 4 roky. Pod touto strukturou bychom mohli najít detailnější členění – 17 regionálních vlád a 227 místních samospráv. Z nižších územních celků je celkem 6 metropolitních měst, 1 speciální město, 1 speciální samosprávné metropolitní město a 8 provincií. Mimo to je zde ještě samosprávná provincie Jeju – největší korejský ostrov. Toto zřízení vypadá na první pohled velmi složitě, ale souvisí s geografickou strukturou této země.

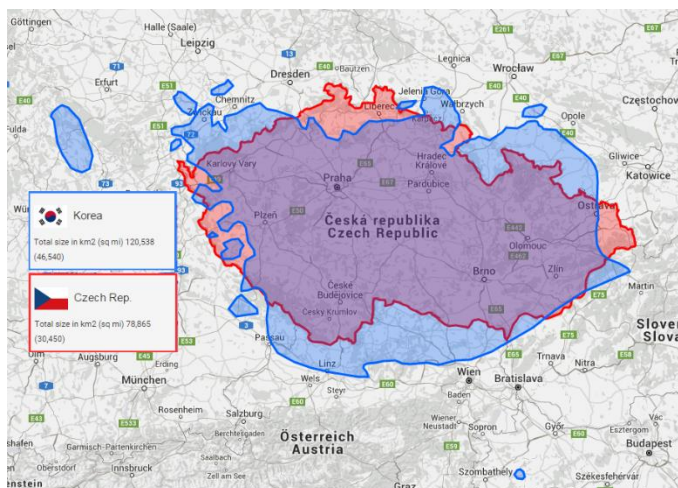
Poměrně velký ostrov Jeju byl dlouhou dobu samostatný a i v současnosti požívá vysokého stupně autonomie. Je přibližně 100 km od pobřeží a mezi ním a pevninou se nachází silný mořský proud. Velký počet metropolitních měst má souvislost s velkým množstvím hornatého povrchu. Tomu odpovídá i rozmístění obyvatelstva v Koreji³⁸ (Všeobecná encyklopedie..., 1996, s. 512), (South Korea – Summary).

7.3 Geografie

Korea se svými 99 392 km² není o moc větší než Česká republika. Pokud ovšem nebudeme započítávat vodní plochu a velké množství neobydlených skalních ostrovů. Nejlepší představu poskytne následující mapa.

³⁷ V současné době je prezidentkou Park Geun-hye.

³⁸ Celý tento politický systém je poměrně složitý, pro účely této práce je ale dostačující tento velmi stručný základní přehled.

Obrázek 7 – vlastní zpracování na základě webu thetruesize.com

(The true size, 2016).

Terénní členění je ale diametrálně odlišné od toho, které je u nás. Při prostém pohledu na reliéf se dají poměrně snadno vysvětlit některé věci pro Koreu typické. Například vznik velkých aglomerací (velké procento území tvoří neobydlené hory).

Detailnějšímu porozumění poslouží pár čísel. Zalesněno je 65 % území plochy země³⁹ 21 % území se obdělává (Všeobecná encyklopedie..., 1996, s. 512). Podle americké CIA jsou tato čísla o něco menší (63,9 % a 18,1 %) (Korea, South, The world ...). To ale můžeme přičíst na vrub tomu, že údaje z encyklopedie Diderot jsou z roku 1991, zatímco CIA má údaje z roku 2011. Tento rozdíl může ukazovat na pomalé odlesňování a snižování využívané plochy pro zemědělství nebo se dá interpretovat jinou metodikou výpočtu. Hlavní informací, kterou z toho vyčteme je, že všichni obyvatelé Jižní Koreje se soustřeďují na pouhých cca 14 % území.⁴⁰ Pro lepší představu to odpovídá zhruba rozloze území Středočeského a Libereckého kraje.⁴¹ Na tomto území ale žije pětinasobně více obyvatel než v celé České republice dohromady (Více v podkapitole obyvatelstvo).

Součástí Koreje je i mnoho ostrovů kolem pobřeží. Největší z nich je ostrov Jeju.⁴² Od pevniny je oddělen velmi silným proudem. Tento fakt dlouho znesnadňoval intenzivnější

³⁹ Výpočet vychází z rozlohy země bez započítání vodní plochy. To znamená bez cca 2800 km².

⁴⁰ 14 % z rozlohy země Koreje je cca 13 550 km².

⁴¹ Středočeský a liberecký kraj mají dohromady rozlohu 14 000 km².

⁴² Často se setkáme s názvem Jeju-do. Koncovka „do“ v korejštině vyjadřuje ostrov.

kontakt mezi pevninskou Koreou a tímto ostrovem. Díky tomu je kulturní prostředí tohoto ostrova trochu jiné než v pevninské Koreji. Určitou zajímavostí je, že nejvyšší hora Koreji – Hallasan se nachází právě zde (1950m). Nejen díky této hoře je Jeju nejvyhledávanějším turistickým cílem Korejců. Důkazem obliby tohoto ostrova je, že linka mezi Soulem a Jeju byla v letech 2011 a 2012 nejvytíženějším leteckým spojením na světě. Pro rok 2014 byla tato linka klasifikována jako druhá, hned po spojení mezi Sapporem a Tokyem. Pro lepší představu můžeme říci, že na tuto cestu se v průměru vypraví letadlo každých 7 minut. Tato letadla denně přepraví bez mála 38 000 lidí⁴³ (The busiest..., 2014).

Kuroshio - silný proud, o kterém byla řeč, je pro Koreu velmi důležitý. Zajišťuje jí teplejší podnebí, podobně jako to Golfský proud Evropě. Velmi teplá voda také přináší dostatečné množství živin. S tím souvisí rozvinutý rybolov v jižních částech země (Kuroshio, 2016).

7.4 Obyvatelstvo

Lidé se do Koreji dostali původně ze severu nejpozději ve 3 století př. n. l. Od té doby se se vytvářelo jednotné korejské etnikum (Čchä, 2014, s. 22).

S procentem Korejců dosahujícím více jak 97% je Korea velmi homogenní zemí.

Pokud se blíže podíváme na populační statistiky, zjistíme, že procento etnických Korejců je ve skutečnosti ještě vyšší. Necelé dvě pětiny cizinců (39%) totiž tvoří korejští Číňané⁴⁴. Další jednotky procent tvoří etničtí Korejci jiné národnosti. Z těchto čísel jasně vyplývá, že korejská populace je vysoce homogenní (Eun, 2015).

Druhou velkou skupinou migrantů jsou především ženy, které se do Koreje provdají. Celkem se jedná o 18,4% cizinců. Tato smíšená manželství jsou rozšířená především na venkově, kde je pro muže těžké si najít partnerku. Dochází zde k tomu, že si za pomoci agentur vybírají ženy, především z méně rozvinutých zemí jihovýchodní Asie. Tato situace v současnosti vede k problémům a velké diskuzi o tomto fenoménu. V roce 2014 bylo

⁴³ Celkově se touto cestou za rok 2014 přepravilo 13 811 654 lidí na celkem 73 976 letech.

⁴⁴ V Číně žije velká skupina Korejců. Soustřeďují se především na jihu u hranic s KLDK, podél hraniční řeky Yalu.

odhadováno, že až 70% z těchto žen je sexuálně obtěžováno. Ženy tyto problémy velmi často neřeší, protože by jim hrozila ztráta korejské rezidentury (Eun, 2015).

Další, již ale mnohem méně početnou skupinou jsou uprchlíci ze Severní Koreje. V současné době je jich na jižní části poloostrova pouze kolem 27 500. Toto číslo se také dále snižuje s tím, jak se v Severní Koreji zlepšují podmínky k životu. Podle „*The Guardian*“ se KLDR pomalu posouvá směrem k tržní ekonomice a díky tomu již není tak časté, že by lidé umírali hladem. Na druhé straně ale upozorňuje, že podvýživa je stále na denním pořádku. Zvýšené úsilí KLDR zamezit novým útekům je hlavní příčinou velkého poklesu těchto migrantů (Why have North..., 2015).

„V roce 2008, mohlo být dostatečné pro uplacení strážců 50\$. Dnes je standardní zaplatit mezi 3000\$ a 6000\$ za bezpečný přechod hranice“ (Why have North..., 2015).

Pro ilustraci můžeme uvést, že počet uprchlíků za rok 2014 byl pouze 1396 lidí, zatímco v letech před tím to bývalo kolem 2500 utečenců ročně (Why have North..., 2015).

Cesta těchto uprchlíků samozřejmě nevede přímo přes demilitarizovanou zónu mezi oběma Korejemi. Ta je naprosto neprodyšně uzavřena a počet lidí, kteří toto pásmo překonali, se počítá pouze v jednotkách osob. Uprchlíci směřují v převážné většině přes Čínu. Tato cesta je velice nebezpečná, protože Čína chycené uprchlíky vrací zpět do Severní Koreje.

7.5 Jazyk a písmo

Korejština je jazyk, který dnes používá více jak 75 milionů lidí, především na Korejském poloostrově, ale je možné se s ní domluvit i na některých místech v Číně, USA a Japonsku (Korean language, 2016). Někdy se také setkáme s tím, že jsou sem přiřazovány země bývalého Sovětského bloku, kde tvoří Korejci národnostní menšinu. Zejména Kazachstán, Uzbekistán a Rusko. Co do počtu uživatelů se korejština řadí do první patnáctky jazyků na světě (Pucek, 2000, s. 9).

V otázce příbuznosti korejštiny s jinými jazyky nepanuje obecná shoda. V encyklopedii Diderot se dočteme:

„Korejština, jazyk příbuzný s čínštinou, s jazyky drávidskými, paleoasijskými a indoevropskými, zejm. však altajskými a mandžuštinou“ (Všeobecná encyklopedie..., 1996, s. 515).

Britannica – online encyklopedie uvádí, že nepanuje obecná shoda na tom, kam tento jazyk zařadit.

„Většinou je uváděn vztah s japonštinou a jazyky altajské skupiny jako jsou: turečtina, mongolština a obzvláště tunuzština“ (Korean language, 2016).

Čeští koreanisté Pucek a Bušková jdou ještě dál, když tvrdí:

„Jazyky, které zatím lze obtížně jednoznačně klasifikovat, jsou vyčleňovány samostatně a nazývají se jazyky izolovanými. Sem někteří vědci řadí i korejštinu a japonštinu“ (2000, s. 11).

Tito autoři dokonce odmítají jakýkoli vztah korejštiny a čínštiny. Domnívají se, že tento názor je již překonaný.

„Během doby se rovněž ukázal jako evidentně chybný názor považovat korejštinu za jakousi odnož čínštiny, k čemuž sváděla rozsáhlá sinokorejská slovní zásoba v korejském jazyce. Typologicky je však korejština naprosto jiný jazyk než čínština. Její gramatický systém je zcela svébytný a podléhájí mu i výpůjčky z čínštiny. Navíc značná část slovního fondu korejštiny je původní a zcela odlišná od čínského jazyka.“

Během pobytu v této zemi byl nejčastěji vyslovován názor, že korejština je jazyk izolovaný, a snad jediná možná příbuznost by mohla vést k mongolštině. Tento názor zastávali i profesori z katedry lingvistiky na Chonnam National University. Rozhodně ale nebyl zmiňován vztah s japonštinou. Je otázka do jaké míry za to může ne příliš vřelý až nepřátelský vztah k Japonsku a do jaké míry odborný názor.

I přes spory kam daný jazyk zařadit, jedno je naprosto nesporné. Hangul – korejské písmo⁴⁵ je celosvětový unikát. Korejci jsou na něj také náležitě pyšní. Nikdy vám

⁴⁵ V KLR nazývaný Chosongul.

nepřestanou zdůrazňovat, že se jedná o nejuvednější písmo na světě. V tom, že to je písmo, které bylo vymyšleno velmi pečlivě speciálně pro korejštinu, mají pravdu.

Dříve byla korejština zapisována pomocí čínských znaků. To způsobovalo mnohé těžkosti, jelikož se jedná o dva odlišné jazyky a tento zápis neumožňoval přesný zápis korejského jazyka. Druhá velká obtíž spočívala ve složitosti čínských znaků. To do značné míry znemožňovalo, aby se širší vrstva populace naučila číst a psát. S vládou krále Sejonga⁴⁶ se ale situace značně změnila. Vymyslel a zavedl hláskovou abecedu.

„Sedžongovo⁴⁷ dílo bylo korunováno vytvořením spisu Hunmin čong-um – systém správných hlásek pro vzdělání lidu s osobní předmluvou panovníka. V ní jsou jasně naznačeny i dva základní motivy vedoucí k vytvoření tohoto pozoruhodného písma, a to jak důvody jazykové, tak snaha o demokratizaci písma a tím i kultury v celé zemi.

Řeč naší země se liší od čínštiny, tudíž ji čínskými znaky nelze dost dobře zapsat... Proto jsem nově vytvořil 28 písmen, veden především úmyslem pomoci lidu, aby si mohl písmo snadno osvojit a v každodenním životě je používat“ (Pucek, 2000, s. 33).

Obrázek 8 – sedžongův památník a zároveň muzeum Hangulu, archiv autora

⁴⁶ Vládl v letech 1418-1450. Dnes je pro Korejce největším panovníkem v dějinách. V českých podmínkách by se mohl srovnat s popularitou Karla IV.

⁴⁷ Sejong, Sedžong – jedná se o stejnou osobu, rozdíl je pouze v použité transkripci.

Jednotlivé znaky jsou vytvořeny podle toho, jak jsou postavena mluvidla při jejich vyslovování. I to je důvod, proč je tak snadné se toto písmo naučit číst.

Z pohledu komunikace s cizinci to byl převrat, protože toto písmo se dá naučit mnohem snáze než čínské znaky. To je pomocníkem i dnes. Díky němu jsou si cizinci schopní například přečíst menu v restauraci, či na ulici najít banku, atd. Otázka porozumění přečtenému už závisí na stupni znalosti jazyka.

7.6 Kulturní kořeny

Původ evropské kultury vycházející především z tradice starého Řecka a Říma je nám všem dobře znám, stejně tak jako křesťanství, které formovalo Evropu do dnešní podoby. Pro to, aby byl těmito skutečnostmi člověk v Evropě ovlivněn, nemusí být ani věřící ani historik. Jedná se o celkový kulturní rámec, který je přítomný v našich každodenních životech.

Realita Korejského poloostrova je ovšem natolik jiná a pro nás většinou neznámá, že je nutné zde vysvětlit alespoň základní kameny tohoto společenského zřízení.

Korejská kultura dnes stojí na dvou hlavních pilířích. Prvním a silnějším z nich je konfucianské učení a druhým je buddhismus. Společnost je ale formována i starší tradicí šamanismu, která zde byla ještě před příchodem dvou výše zmíněných směrů. Vzhledem k poměrně složité historii a dlouhodobému potírání buddhismu je pro dnešní Koreu nejsignifikantnější konfucianismus, respektive neokonfucianismus.

Ve 4. století n. l. do Koreji začal postupně pronikat buddhismus. Pronikal sem pozemní cestou, tedy z Číny. Toto učení velmi rychle nabylo na významu a během několika málo století došlo k jeho velkému rozkvětu. Největší rozmach nastal v době vlády dynastie Korjo (10-14 stol.). Bohužel s tím jak odchází tato dynastie, tak i vliv buddhismu slábne. Dokonce se pod nadvládou nástupnické dynastie Čoson stává nežádoucím a je potlačován. Jeho podíl na tvorbě korejské identity a kultury byl od této doby mimo přední místa. Tuto úlohu na dlouhou dobu přebírají myšlenky čínského mudrce Konfucia.

Konfucianismus začal do Koreje pronikat zhruba ve stejnou dobu jako buddhismus, ale doba jeho největšího rozkvětu měla přijít až mnohem později. Silný vliv na společenské dění má ostatně dodnes. Mnozí autoři se shodují na tom, že konfucianismus je dnes nejživější právě v Koreji⁴⁸. V prvních letech po jeho proniknutí do Koreje zde byl hlavním myšlenkovým směrem buddhismus. V tomto období třetího království nebyl ještě konfucianismus příliš rozšířený. Po nástupu dynastie Korjo v 10. století se konfucianismus začíná rozvíjet. Zejména díky tomu, že byl zrušen dědičný systém obsazování úředních funkcí a byl kladen velký důraz na konfuciánské zkoušky.⁴⁹ K dalšímu význačnému (a dnešní Koreu nejvíce ovlivňujícímu) rozvoji došlo po nástupu nové dynastie Čoson⁵⁰. V korejských dějinách znamená, zejména počáteční období vlády této dynastie zlatý věk. Mimo jiné bylo například vymyšleno korejské písmo, které je dnes pro Korejce jednou z věcí, na kterou jsou nejvíce hrdí. Pro ukotvení pozice konfucianismu to také bylo důležité období. Nejdříve byly importovány neokonfuciánské myšlenky a pak byl tento směr ustanoven za státní ideologii na dalších 500 let. Jeho vliv sílil i proto, že buddhismus byl v té době považován za myšlení nebezpečné tomuto novému státnímu směru a byl nemilosrdně potlačován.

7.6.1 Konfucianismus v dnešní Koreji

K objasnění úlohy konfucianismu v dnešní Koreji budou nejlepší názorné ukázky. Ty nám objasní jak je důležitý status a hierarchie v očích samotných Korejců. Z následujících ukázek bychom mohli dospět k tomu, že se jedná o nějakou samolibost, ale tak tomu není. Jde o zcela typickou ukázkou toho, jak je postavení ve společnosti důležité a dodržované. Toto dodržování ovšem závisí na konkrétních lidech a především na

⁴⁸ Z již dříve zmiňovaných autorů to může být například Jiří Janoš, který v knize *Dobře utajená Korea, kde říká: „Čínský filozof Konfucius (Čiňané mu říkají Kchung-c'a. Korejci Kong-dža) se narodil roku 551 před n. l. Jeho učení se rozšířilo po celé východní Asii a dodnes v mnoha směrech ovlivňuje život ve všech zemích dálného východu, tedy kromě Číny také v Koreji, Japonsku a ve Vietnamu. Všeobecně se uznává, že v Koreji je dnes jeho učení nejživější a hraje tam větší roli než v zemi svého původu.“*

Z korejských autorů zmíníme Bongyoung Choi a Gyuseog Han v jejichž práci *Psychology of Selfhood in China: Where is the Collective* se píše: *"Korea je dnes často nahlížena jako nejvíce konfucionistická země, kde tradice a chování reflektující konfuciovu filozofii jsou pořád živá a rutině praktikována v každodenním životě. Konfuciovu normy, kolektivistická kultura a normy vytažené z analýzy Čínských rčení jsou široce aplikovatelné také na korejskou společnost.*

⁴⁹ Do značné míry podobný systém jako v Číně.

⁵⁰ 1392 – 1910.

kontextu⁵¹. I to je jeden z důvodů, proč je pro cizince velmi těžké sžít se s pravidly chování v této společnosti. My se můžeme všechna pravidla naučit, ale chybí nám ten cit pro to kdy a jak daná pravidla aplikovat a respektovat.

„Jednou jsem nabídl cigaretu korejskému známému, který seděl v restauraci se mnou a svým otcem. Přestože jsem věděl, že je silný kuřák, rozhodně ji odmítl. Jakmile však otec odešel, okamžitě si zapálil. Protože to byl asi čtyřicetiletý muž, a tedy ne nějaký školák, který by se musel bát svých rodičů, jeho chování mne překvapilo. On mi to však vysvětlil jednoduchým odkazem na konfuciánské tradice: „Protože zůstávám po celý život vůči svému otci v podřízené pozici, tím že bych si před ním zapálil cigaretu, bych jej velice urazil“ (Janoš, 1997, s. 22).

„Primární rozdíl mezi studenty pocházejícími ze západní kultury a korejskými studenty... První je poctivost ohledně docházky. Typicky, korejsí studenti žijící v konfuciánské společnosti by měli respektovat starší. Zde jsou starší reprezentováni profesory. To znamená, že student musí přijít do třídy o 5 minut dříve, ale studenti ze západu nemají žádný kulturní koncept toho myšlení o docházce do třídy. Často chodí pozdě. To je důvod, proč jsem byl občas naštvaný na některé studenty.“⁵²

„Korejsí profesori si myslí, že jsou nejlepší, to znamená, že mají hodně prestiže a hodně zkušeností s akademickou kariérou. Mají také hodně akademického vzdělání. To znamená, že i když má student nějakou vynikající myšlenku, my profesori vás studenty bereme jako někoho, kdo nemá dostatek znalostí a zkušeností. I přesto vás poslouchám... ale potom to prostě vypustím z hlavy, zapomenu na to.“⁵³

„Obzvláště v tom klášteře, tam je hierarchie, jaksi podstatě ten vztah nadřízeného podřízeného. Já to osobně moc nemusím, tenhle ten styl. Takže to bylo těžké si na to jako zvyknout. A třeba co je v Koreji běžné, jak je ta společnost striktní, že vlastně na všechno jsou nějaké pravidla. Jak se chovat ke svému nadřízenému, jak se chovat ke svému podřízenému, jak se chovat k rodičům. Na všechno jsou nějaké pravidla. Oni ti Korejci se to jako snaží dodržovat, ale když se nikdo nedívá, když je nikdo nehlídá tak oni okamžitě

⁵¹ Korejská kultura je kultura kontextuální, všechny pravidla závisí na dané situaci.

⁵² Rozhovor s korejským profesorem C., Gwangju, září 2015.

⁵³ Rozhovor s korejským profesorem C., Gwangju, září 2015.

*přeskočí do nějakého... začnou dělat něco co je úplně opačně, začnou se chovat jakoby přirozeně. Jako přátelsky, tam se zapomenou všechny ty pravidla.*⁵⁴

7.6.2 Buddhismus v Koreji

Buddhismus je pro Koreu to stejné jako pro nás křesťanství. Dnes lze již těžko říci, že Čechy jsou křesťanská země, i přes to je celá naše společnost postavená na těchto ideálech. V Koreji je to podobné. Buddhismus je do přediava této země pevně vetkán i přes to, že to podle statistik to tak nemusí úplně vypadat.⁵⁵

„Mladí⁵⁶ si dnes myslí, že buddhismus je něco pro babičku“⁵⁷

V předchozí kapitole jsme se dozvěděli, že buddhismus byl na území Koreje od 14. století potlačován. Na začátku 20. století ale zažíval nebyvalý rozkvět. Byla to velká snaha o návrat k těmto tradicím. (Tradice a náboženství, China tours)

S korejským buddhismem se ještě blíže potkáme v další části práce, která se zabývá osobními zkušenostmi českých mnichů. Nyní se jen stručně seznámíme historií, abychom se nedopouštěli chyby, kterou dělají mnozí turisté, jak popisuje Janoš.

„Po návštěvě několika klášterů se zahraniční turisté jednoznačně přesvědčí o tom, že buddhismus je v Koreji stále velmi živým náboženstvím. Většina z nich přitom zcela automaticky předpokládá, že se jedná o pozůstatek dlouhé tradice, která má počátek v době před mnoha staletími. Tím více jsou překvapeni, když zjistí, že krátce po skončení druhé světové války, bylo v Koreji procento buddhistů mizivě malé a, že počet buddhistických věřících vzrostl od té doby padesátkrát“ (1997, s. 44)!

⁵⁴ Rozhovor s českým mnichem Dok Seongem, Musangsa, 2015. Zveřejněno pod korejským jménem s jeho souhlasem.

⁵⁵ Statistiky na toto téma se dost různí, většinou má ale buddhismus převahu nad křesťanstvím o pouhých několik procentních bodů. Četnost obou náboženství se obvykle udává kolem 35 %.

⁵⁶ Korejci, pozn. autora.

⁵⁷ Rozhovor s českým mnichem Won Hye Sefarou, Musangsa, 2014. Zveřejněno pod korejským jménem s jeho souhlasem.

Obrázek 9 – klášter Musangsa, archiv autora

Buddhismus se na území Korejského poloostrova dostal v roce 372 z území dnešní Číny. Postupně pronikal dále na jih, za necelá dvě století⁵⁸ se díky korejskému obyvatelstvu rozšířil až do Japonska. Toto území bylo po dalších 1000 let silně ovlivněno tímto náboženstvím, které zde zapustilo silné kořeny. Jak jsme ale uvedli v předchozí kapitole, byl buddhismus od konce 14. století silně potlačován. Všechny kláštery musely být zrušeny. (Janoš, 1997, s. 44-45)

„Nelze se proto divit, že když v roce 1910 obsadili Koreu Japonci, v celé zemi se k buddhismu hlásilo necelých sto padesát tisíc lidí“ (Janoš, 1997, s. 45).

Po dlouhé době se buddhismu dostalo podpory ze strany Japonců. Ti ovšem byli nenávidění a tak rostl spíše počet křesťanů než buddhistů. Ještě po 2. světové válce zde bylo jen 1% buddhistů. Následné neuvěřitelné utrpení a zpusťování Koreje během korejské války odstartovalo neuvěřitelně velikou vlnu zájmu o náboženství. Počet věřících raketově rostl. (Janoš, 1997, s. 44- 47) I díky tomuto vývoji se dnes k buddhismu hlásí především starší generace, což není nikde zachyceno, ale je to zřetelné při návštěvě kostelů a buddhistických klášterů.

⁵⁸ Roku 552.

7.7 Historické vztahy Korejí s Českou republikou⁵⁹

Historie potvrzených vztahů mezi Čechy a Korejci není příliš dlouhá, o to je však zajímavější, protože Korejský poloostrov je dodnes rozdělen na dva státní útvary. Náš stát je jeden z mála, který má historicky velmi blízko k oběma z nich. Před pádem komunismu jsme měli mnohem blíže ke KLR, zato dnes se mnohem více orientujeme na Korejskou republiku.

Vůbec první doložený český cestovatel, který navštívil kolonizovanou Koreu po 1. světové válce, byl Jiří Viktor Daneš. Nebyl ovšem na tomto území první, již roku 1901 se na tomto území objevili naši cestovatelé Josef Kořenský a Enrique Stanko Vráz (Olša, 2011).

Vzhledem ke složitému vývoji na Korejském poloostrově a k našemu přiklonění se k Sovětskému svazu nedá se o styčích s Jižní Koreou mluvit až do roku 1990. Celou dobu od vzniku Jižní Koreje⁶⁰ až do pádu komunismu v Čechách jsme udržovali diplomatické styky pouze s KLR. I přes to nebyla naše země v této části světa zcela neznámá a sehrála velmi důležitou roli v udržení míru po korejské válce. Naši armádní představitelé se totiž stali členy Dozorčí komise neutrálních států, která dohlížela na dodržování příměří⁶¹ (Vztahy bývalého ..., 2011). Tato největší československá zahraniční mise byla dlouhá léta značně na okraji zájmu. V roce 2013, ale vyšla souhrnná publikace Nasazen v Koreji, v níž je celá etapa této historie popsána.

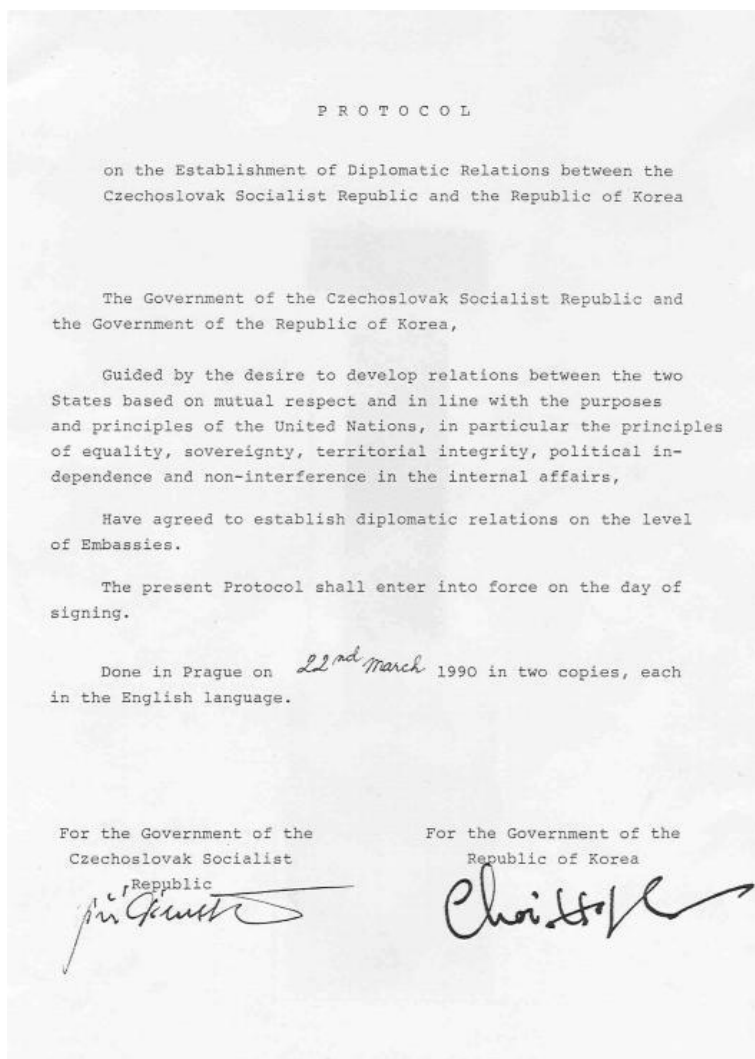
„V 60. letech došlo sice k několika malým kontaktům mezi oběma zeměmi – jihokorejský diplomat pod krytím červeného kříže „pronikl“ do Prahy, ale byl hned „objeven“, českoslovenští fotbalisté se střetli s jihokorejskými na olympiádě v Tokyu a účast jihokorejských basketbalistek na mistrovství světa v Praze v roce 1967 vyvolala jak konflikt uvnitř ÚV KSČ, tak problémy ve vztazích s KLR, které nevyřešil ani fakt, že Československo nakonec sportovkyně de facto „vyhostilo“ a nedovolilo se jim ani zúčastnit slavnostního předání stříbrných medailí, které jim po finálové prohře se Sovětským svazem byly poslány pouze dodatečně“ (Vztahy bývalého ..., 2011).

⁵⁹ Česká republika je nástupnický stát Československa. Tedy historické vztahy se budou vztahovat i na tento státní útvar.

⁶⁰ V roce 1948.

⁶¹ Konec 50. let až 1993.

To ukazuje, jak byly vzájemné vztahy komplikované. K jistému zlepšení došlo až v 70. letech s tím, jak se Jižní Korea začala ekonomicky zvedat. Zvrat ovšem nastal až v roce 1988 při udělení pořadatelství olympijských her Soulu. Události následujícího roku u nás rozhodly. S pádem komunismu se začalo pracovat na co nejrychlejším navázání diplomatických styků. To se nakonec oficiálně povedlo 22. března 1990 (Vztahy bývalého ..., 2011).

Obrázek 10 – smlouva o navázání diplomatických styků

Další roky se nesly v duchu vzájemného utužování vztahů. Zejména po tom co se v korejské televizi začal vysílat seriál „Milenci v Praze“⁶² se Korejci začali intenzivně zajímat o naši zemi.

⁶² Vysílán v Koreji v roce 2005.

7.8 Vztahy Jižní Koreje s KLDR

Tento vztah je u nás, až na malé výjimky, jediným námětem novinových článků o Korejském poloostrově, proto se v této kapitole stručně zaměříme pouze na to, jak tento vztah vnímají samotní Jihokorejci.

Podle našich médií by se mohlo zdát, že tento vztah je veliké každodenní téma v Jižní Koreji.

„Když jsem přijel do Koreji, myslel jsem si, že se Severní Korea bude probírat každý den, neustále. Není tomu tak. Naopak jsem se při dotazech na toto téma setkával s velmi lakonickými odpověďmi. Jihokorejci KLDR do značné míry ignorují.“⁶³

I tak je tento napjatý vztah v této zemi patrný. Zejména velkým množstvím vojáků a tím, že všichni mladí muži musí jít na 2 roky na vojnu, kde zažijí pořádný dril. Není to žádná formalita. Nejzajímavější ale je, jak se v této zemi přistupuje k otázce sjednocení. Postoj většiny obyvatelstva se dá shrnout do jedné výstižné věty.

„Sjednotit ano, ale ne za mého života.“⁶⁴

8 Komunikace s Korejci

8.1 Korejci a jejich vztah k cizincům

Samotní Korejci obvykle nejsou cizincům příliš nakloněni. Mimo hlavní město často nastává problém dorozumět se anglicky. Pokud jste Evropan, bude se vám občas stávat, že si vás lidé budou fotografovat a neustále se vás ptát „*Miguk saram?*“⁶⁵ Zkušenosti autora ukazují, že v Koreji velmi záleží na tom, jak vypadáte.

⁶³ Osobní zkušenost autora.

⁶⁴ Autorovo shrnutí rozhovorů na téma sjednocení Korejí.

⁶⁵ „Jste Američan?“

To při rozhovorech potvrzují i Korejci. Ti například poukazují na to, že pokud si jako kluci ostříhají vlasy „na ježka“ tak pro ně bude větší problém sehnat práci. To samé platí pro dlouhé vlasy. Některá děvčata dokonce tvrdí, že bez plastické operace⁶⁶, která jim „zvětší“ oči mají ten samý problém.

„Dlouho jsem si neuvědomoval, kolik mladých dívek v Koreji má odoperované oči. Většinou jsem se totiž pohyboval na univerzitě a ve městě, kde drtivá většina holek má oči takto uměle zvětšené. Zlom nastal, až ve chvíli kdy jsem začal dělat přednášky na středních školách. Tam tuto operaci nepodstoupil nikdo. Prý je obvyklé, že dívky dostávají poukázku na tuto operaci jako dárek od matek za úspěšné dokončení střední školy.“⁶⁷

Obrázek 11 – dívky na střední škole, archiv autora

Na druhou stranu zde existuje pozitivní diskriminace, kdy se všichni snaží pomoci bělochům, zatímco ostatních cizinců si příliš nevšímají. Z rozhovorů se zahraničními učiteli angličtiny vyplynulo, že získat toto zaměstnání v Koreji není jen otázka původu z anglicky

⁶⁶ Operace dvojitého očního víčka (double eyelid surgery).

⁶⁷ Autorovy osobní zkušenosti z dlouhodobého pobytu v Koreji.

mluvící země. Podle vyjádření některých z nich je pro černochoy či hispánce téměř nemožné najít uplatnění.⁶⁸

Tato situace se nevyhýbá ani náboženské oblasti jak dobře dokazuje vyjádření jednoho českého buddhistického mnicha v Koreji.

„Hele to je celý důvod proč si nektěre korejske klastery vydrzují mnichy zapadany. Aby je jednou za čas mohli dat na propagacni materialy, PR. Trochu schizofrenie v tom je. Na jednu stranu maji vuci zapadu komplex menecennosti a jakoby rikali: podivejte se jak jsme dobri, ze i ti chytri zapadani sem k nam jezdi. Na druhou stranu v buddhismu ti vsichni reknou, ze zapadan nemuze nic pochopit, protoze neumi cinsky znaky.“⁶⁹

Obrázek 12 – malba, mnich cizinec se pozná podle modrých očí, archiv autora

Pro cizince, zvláště pak pro blondřatě bělochy, mohou nastávat zcela zvláštní situace. Od toho, že si je lidé na ulicích fotografují (což není zas tak výjimečné) až po to, že se jim snaží vytrhávat chloupky na nohou, protože zkrátka nevěří, že tak velké množství ochlupení a ještě blondřatého může být jejich vlastní. Být cizincem v Koreji znamená, že se nemůžete

⁶⁸ Výpovědi z neformálních rozhovorů s angličtináři na středních školách v oblasti Jeollanam-do. Tyto probíhaly během autorova půlročního působení na těchto školách.

⁶⁹ Emailová konverzace s českým buddhistickým mnichem W., jaro 2014, ponecháno v originálním znění bez diakritiky.

schovat a jste stále na očích. Proto jsou všechny vaše prohřešky vidět. Korejci ale zároveň chápou, že jako cizinci nemůžete jejich pravidla znát, proto vám odpustí. Nikdy vás ale na tyto prohřešky neupozorní. Je tedy poměrně jednoduché některé chyby opakovat velmi dlouho, protože o nich cizinec zkrátka vůbec neví. To, jak si jistě dovedete představit, může způsobit značné problémy.

8.2 Angličtina v Koreji

Pro většinu lidí ze západu je angličtina v Koreji jediný možný jazyk jak se alespoň částečně dorozumět. Jenom málo cizinců mluví korejsky. Místní obyvatelé ale příliš anglicky nemluví. To vytváří velkou jazykovou bariéru. Když už potkáte Korejce, kteří mluví anglicky dobře, vyvstávají tu některé problémy, které by měla popsat tato kapitola.

Stejně jako asi každý nerodilý mluvčí, i Korejci promítají do angličtiny pravidla, výslovnost a slovní zásobu svého jazyka. V případě gramatických pravidel se jedná o časté zaměňování pořadí slov nebo například občasného zaměňování „*he*“ a „*she*“⁷⁰. Až na poslední zmíněný, má tento problém většina nerodilých mluvčích, lze tedy říci, že se nejedná o nic, čím by se vyznačovala Korea oproti jiným zemím.

„Je pro mě jako pro nerodilého mluvčího těžké posuzovat konkrétní odchylky, kterých se Korejci dopouštějí, výše zmíněné věci jsou ty, které byly často zmiňovány rodilými mluvčími, kteří v Koreji učí angličtinu.“⁷¹

V souvislosti se slovní zásobou již můžeme mluvit o specifických, která jsou pouze v této zemi. Moderní korejština přejímá spoustu slov z angličtiny. Obvykle je ale pozměněno podle korejského kontextu. Tím vznikají nové tvary, které jsou pak pro cizince (i rodilé mluvčí) nesrozumitelné. Pro tyto novotvary se vžil obecný název „Konglish“.⁷² K problémům dochází, když jsou napsány korejskou abecedou a cizinec je pouze mechanicky přečte. Někdy lze význam odhadnout na základě podobnosti, ale pokud cizinec

⁷⁰ „on“ a „ona“, Někdy to způsobuje značné problémy, protože v Koreji obvykle nejsme schopni rozlišit, které jméno je ženské a které mužské.

⁷¹ Poznatky z terénního výzkumu.

⁷² Spojení slov „*Korean*“ a „*English*“, tedy korejština a angličtina.

neovládá korejskou abecedu velmi dobře, snadno se stane, že neporozumí ani těmto slovům pocházejících z angličtiny.

„Jakmile někdo zná základy korejské abecedy, nepotřebuje velkou fantazii na to, aby pochopil, co to je hotchel, tcheksi, resutchorang nebo třeba densu hol (z anglického dance hall)“ (Janoš, 1997, s. 174).

Některá ze slov jsou ovšem obtížně pochopitelná, i když jsou použita v mluveném projevu. Tady ovšem nastává o něco menší problém, protože odpadá faktor špatné výslovnosti na základě nepřesného přečtení znaků korejské abecedy. Jako příklad si uvedeme několik, v běžné řeči, používaných výrazů:⁷³

Haendeupon – hand phone – cell phone – mobilní telefon

Saida – cider – soda – sodovka

Otobai – auto bicycle – motorbike – motorka

Rimokeon – remote control – remote control – dálkový ovladač

Paenshi – fancy – stationery – papírnictví

Wonroom – One room – studio apartment - garsonka

(List of Konglish terms, 2015)

V běžné komunikaci i v písemném projevu se Korejcům často stává, že zaměňují L a R. Proč k tomu dochází, by byla otázka spíše pro jazykovědce. Za nejpravděpodobnější se dá považovat to, že v korejské abecedě se pro „R“ a „L“ používá stejného znaku. V mluvené korejštině se sice vyskytují oba dva zvuky, ale i tak to způsobuje Korejcům značné problémy. Někdy dochází k nedorozuměním, zvláště pokud o tom člověk neví.

„Tento fenomén mi často působil problémy. Mohl bych začít hned u mého jména, které velmi často Korejci psali jako „Paver“ místo „Pavel“ Nikdy jsem s tím našťěstí neměl problém, ale například na letenkách by to bylo neakceptovatelné. Velmi často se také stávalo, že mi dlouho trvalo, než jsem pochopil, co se mi snaží sdělit. „lemmembel“ mělo být

⁷³ Pro názornost jsou slova napsána v pořadí: transliterace korejského originálu – Anglický původ – Anglický význam – překlad do češtiny.

„remember“ neboli pamatuj si to, ale během prvních dnů v novém prostředí to bylo nerozluštitelné. Toto zaměňování písmen také často způsobovalo problémy při porozumění nahraným rozhovorům. Jelikož to po tak dlouhé době v Koreji příliš nevnímám, všiml jsem si až při přepisu rozhovorů, že se této chyby často dopouštějí i vysokoškolští profesori.“⁷⁴

8.3 Písemná komunikace v Koreji

Jako cizinec, který neumí korejsky, budete používat ke komunikaci téměř výhradně angličtinu. Narazíte při tom na jednu zajímavost. S některými Korejci si jen obtížně popovídáte, protože jejich angličtina je až příliš lámaná. Když s tím samým člověkem potom komunikujete písemně, zjistíte, že to najednou není žádný problém, protože píše velmi slušnou angličtinou. To je takový paradox, který sami Korejci přičítají tomu, že na školách se učí téměř výhradně číst a psát. Také se v přímém kontaktu mnohem více stydí, že jejich angličtina není dostatečně dobrá a tak se jí snaží používat co nejméně.

„Někdy se mi stávalo, že když jsem někoho oslovil anglicky, tak doslova utekl, místo aby mi alespoň korejsky sdělil, že anglicky neumí. To dělala zejména mladá děvčata.“⁷⁵

8.4 Online komunikace

Být v Koreji bez mobilu nebo dokonce off-line je pro mnoho mladých Korejců naprosto nepochopitelné. Je pravda, že dosáhnout některé z nich ani jinak než online nelze. I v tomto světě existují jisté rozdíly oproti tomu, na co jsme zvyklí my. Zejména to, že veškerá komunikace probíhá téměř výhradně přes Kakao talk⁷⁶. Tento program je v Koreji natolik rozšířený, že vytlačuje i celosvětově populární Facebook. Dnes si dokonce můžete v mnoha Kakao talk obchodech koupit nepřeborné množství suvenýrů, spojených s tímto programem. Zejména všelijaké postavičky, které se hojně používají jako emotikony.

⁷⁴ Poznatky z terénního výzkumu.

⁷⁵ Autorovy osobní zkušenosti, v Soulu to ovšem není tak časté, jako mimo něj.

⁷⁶ Něco jako WhatsApp, nebo Facebook messenger.

8.4.1 Emotikony⁷⁷

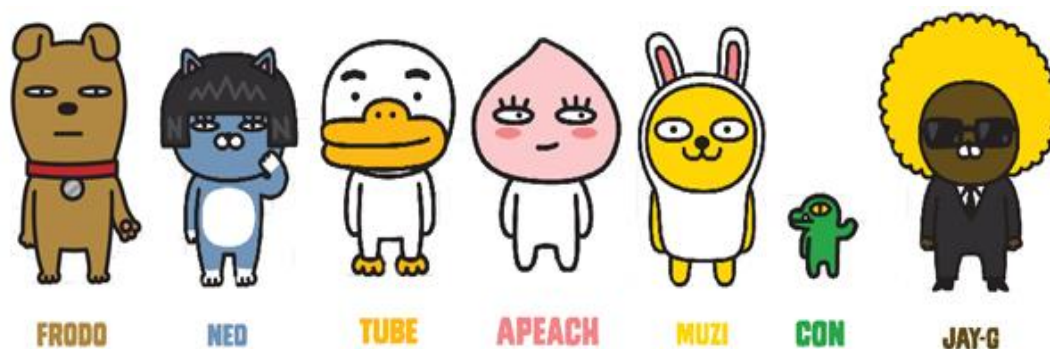
V dnešní online komunikaci je používání těchto takzvaných „smajlíků“ samozřejmé a všichni obvykle rozumějí tomu, co jednotlivé emotikony znamenají. V Asii se používají emotikony zcela odlišné a porozumět tomu, co představují, bývá často problém. A to oboustranně, jak pro Evropany asijské emotikony, tak pro Korejce ty evropské.

Nejjednodušší je psát tyto emotikony pomocí interpunkčních znamének. U nás se používají například: :) :D :p :(a mnohé další. Ty bychom mohli nazvat takzvanými západními emotikonami. Interpretují se vždy otočené o 90°. Naproti tomu asijské emotikony se píší vodorovně⁷⁸ a nejsou nám tak známé. Může pak nastat problém s rozpoznáním toho, co chtěl dotyčný vyjádřit. Korejci ještě využívají své speciální abecedy, aby vytvořili ještě další emotikony. V následující tabulce je vidět příklad tohoto druhu komunikace.⁷⁹

Překvapení	0_0	Vzrušený	>_<	Mrknutí	o_<	Naštvaní	— —+
	o_o		>.<				눈.눈
	o0o		><				
Ano	o o	Ne	ㄴ ㄴ	Děkuji	ㄱ	Promiň	ㅅ ㅅ
	(응응)		(노노)				

Tabulka 1 – korejské emotikony

Další skupinou velmi často používaných „smajlíků“ jsou obrázkové verze. Zejména v Koreji v programu Kakao talk jsou velmi populární. Je potřeba si dávat velký pozor na jejich správnou interpretaci, ta je pro lidi z Evropy značně obtížná.

Obrázek 13 – Kakaotalk emotikony

⁷⁷ Zpracováno na základě neformálních rozhovorů a osobních zkušeností.

⁷⁸ Někdy se označují jako lineární emotikony.

⁷⁹ Zpracováno respondentkou Ch.

(Kakao's characters..., 2015)

Jako příklad nám poslouží jedna z nejpoblárnějších figurek – „Broskev“. Jen velmi málo Čechů v této postavice poodhalí broskev. Interpretace jejích emocí je pak ještě o to těžší.⁸⁰

Obrázek 14 – Apeach

([BUZZ Pop..., 2014)

9 Čeští buddhističtí mniši v Koreji

Neoddělitelnou a velmi důležitou součástí každé společnosti je náboženství. Pokud chceme nějakou společnost lépe poznat a vycházet s ní, je nutné rozumět i této stránce života. V některých společnostech žádné konkrétní náboženství nedominuje. To je případ jak Koreje, tak České republiky. I v těchto případech sílí potřeba porozumět tomu náboženství, které je na daném místě tradiční.⁸¹ V případě Koreje je to buddhismus. Tento vhlad nám mohou, velmi dobře a zcela originálně, poskytnout čeští mniši, kteří žijí a praktikují v korejských kláštorech.

⁸⁰ Apeach.

⁸¹ Např.: Pro Čechy je potřeba pochopit křesťanství, jelikož zvyky, tradice a každodennost je jím ovlivňována i přes to, že většina Čechů se k němu nehlásí.

Obrázek 15 – zpěvy, archiv autora

Komentovaný pohled na jejich život v kláštorech je toho důkazem. V následující a zcela originální⁸² části práce se seznámíme s jejich příběhy a s tím jak jejich život v klášteře vypadá. Ten je zachycen i v přiloženém filmovém dokumentu.

9.1 Výzkum

S výzkumem a rozhovory s mnichy se pojí různé peripetie, které musely být překonány. První z nich je samotné rozmístění klášterů, které jsou často někde za městem a hůře dostupné. V Koreji naštěstí funguje doprava na velmi vysoké úrovni a tak zde vyvstává jenom jazyková bariéra a časová náročnost. Druhou a poměrně zásadní bariérou je to, že aby je člověk příliš nevyrušoval, tak je možné kláštery navštívit jen v určitých částech roku. A to konkrétně mimo letní a zimní ústraní.⁸³ Mimo tyto ústraní si zase mniši mohou vybírat dovolenou a počet lidí v kláštorech je značně nestálý. Jistotou je tedy jen drobné okno, po skončení ústraní.

Klášterní školy, ve kterých se v současnosti nachází Won Hye Sefara a Hyu Jong⁸⁴ mají ještě přísnější režim. Například Won Hye Sefara letos není vůbec dostupný ani na

⁸² Podle samotných mnichů s nimi nikdo nikdy nedělal žádné rozhovory.

⁸³ 3 měsíční období meditací, které trvá od června do srpna a od prosince do února.

⁸⁴ Představení respondentů je níže.

emailu ani telefonem. Jako další příklad může sloužit rozhovor s Hyu Jong, která v té době byla v prvním ročníku. Potkat se pouze na rozhovor v ženském výcvikovém klášteře Unmunsa bylo proto značně složité. Samotná emailová komunikace s Hyu Jong byla naprosto v pohodě, ona zcela samozřejmě s rozhovorem souhlasila. Problém ovšem byl, aby nám to bylo představenými kláštera povoleno. Nejprve se muselo oficiálně požádat tento klášter o rozhovor, což nešlo přímo.⁸⁵ S žádostí a kontaktem tedy pomohla kancelář mezinárodního kláštera Musangsa. Ani Hyu Jong neměla jednoduché toto domluvit, jelikož jako prvačka nemůže mluvit s představenými kláštera přímo. Musela tedy jít za nějakou druhačkou, ta šla za třetíčkou a teprve ta mohla tlumočit tento požadavek. Nakonec nám byl rozhovor povolen. Přizpůsobit se vybranému času a přesunout se přes půlku Koreje do nejbližší zapadlé vesnice a odtud dojít několik kilometrů pěšky do kláštera se díky tomu jevilo jako minimální problém.

Obrázek 16 – klášter Unmunsa, archiv autora

9.2 Respondenti

Podle informací, které poskytli samotní respondenti, jsou v současné době v Koreji 4 Češi – mniši. Historicky jich zde bylo pouze 7. Tři z nich se již vrátili zpět. Nyní žijí

⁸⁵ V Koreji je běžné, že když se chcete s někým seznámit, například kvůli byznysu, děje se to přes nějakého prostředníka ne přímo.

v Evropě. Někdy respondenti počítali takzvaně 7+1, byla zde ještě jedna Češka, ta ale nesložila mnišské sliby a ještě před tím odjela zpět do Evropy. Respondenti jsou zde uvedeni pod svými korejskými jmény na základě jejich výslovného souhlasu.

9.2.1 *Won Hye Sefara*

V současné době žije v Koreji již několik let a je takzvaným „henžou“ neboli novicem. Minulý rok vstoupil do mnišské výcvikové školy, V té bude následující 4 roky. Poté se může stát plnohodnotným mnichem. Jeho cesta k mnišství je ale jiná než cesty ostatních, jelikož podmínky pro to stát se mnichem v Koreji se neustále mění.

9.2.2 *Hyu Jong*

Hyu Jong je v Koreji již čtvrtým rokem, v současnosti je druhým rokem v mnišské škole Unmunsa. Zde by měla strávit ještě dva roky a pak může přijmout plné sliby a vrátit se do svého domovského kláštera, který nepatří mezi ty mezinárodní. Rozhodnutí stát se buddhistickou mniškou učinila poměrně brzy. Předtím než odjela do Koreji tak praktikovala v Čechách a později i v Německu, kam se odstěhovala.

9.2.3 *Dok Seong*

Dok Seong je z našich respondentů nejdéle žijící v Koreji. V současné době je v Koreji již 9 let a před dvěma roky složil plné sliby. Jako jediný žije celou tuto dobu v klášteře Musangsa. To bylo možné pouze díky tomu, že v době, když přijel do Koreji nebyly předpisy pro to, jak se stát mnichem, ještě tak přísné jako dnes. V současné době je tam služebně druhým nejstarším mnichem a proto často vede duchovní činnost kláštera.

9.3 Cesta respondentů k buddhismu

9.3.1 Won Hye Sefara

Won Hye Sefara se k buddhismu dostal skrze meditaci. S tou se poprvé setkal jako náctiletý. V té době se věnoval bojovému umění a jeho učitel mimo jiné učil také meditaci.

„Také jsem už v té době začal číst knížky o meditaci a taky o Asii, o asijské kultuře. A přišlo mi to jako zajímavá a užitečná disciplína.“

Meditaci se chtěl věnovat i nadále a díky tomu, že se seznámil s pražskou skupinou korejského buddhismu, tak se mu naskytla možnost přestěhovat se do jejich centra, což také učinil.

„To byl byt, kde 5 lidí bydlelo trvale a ráno a večer probíhala společná meditační cvičení a toho se občas zúčastnili lidé, co přišli z venku.“

„ Tam jsem se seznámil, byl můj spolubydlící bratr Dok Seong.“

Další cesta ho zavedla do Japonska, kam odjel poté, co zde v Čechách dokončil vysokou školu. Tato cesta ještě nebyla za buddhismem, byl to studijně – pracovní výjezd. Tato cesta byla tvrdým vystřízlivěním z ideálů o tom, jak se praktikuje buddhismus v Japonsku. Původně byl nadšený z toho, jak zde bude moci praktikovat. V té době již začínal jezdit na soustředění do Musangsy (mezinárodní klášter školy Kwan-Um v Koreji).

„Trochu moje iluze narazily na zeď. Zjistil jsem, že pro západ'ana a ještě pro člověka, který ještě třeba neumí tolik ten místní jazyk a ještě pro člověka, který není mnich tak ty podmínky ke studiu a praktikování meditace nejsou tak růžové jak jsem si maloval. Ale byl jsem asi 2 měsíce v jednom klášteře. A potom, když jsem byl na univerzitě, tak jsem tam občas jezdil a jednou za čas jsem chodil ve městě do kláštera.“

Po pár letech v Japonsku, čím dál více přicházelo rozhodnutí věnovat se meditaci více. Společně se ztrátou iluzí o akademické sféře to byla doba, kdy se definitivně rozhodl žít v klášteře.

„První delší pobyt co jsem měl v tom japonském klášteře, byl v roce 2006 - v létě. Vlastně poprvé jsem měl šanci delší dobu strávit v klášteře a udělat si představu co to obnáší.“

„Tohle to se poprvé objevilo a ještě před tím než jsem jako ukončil svoje působení v Japonsku mi bylo jasné, že se budu chtít stát mnichem, někde.“

Jelikož korejský buddhismus pochází z Číny, rozhodl se ještě odejít na rok do Číny. Stále ještě v rámci akademického prostředí. Zde se snažil hlavně poznávat kulturu. Odtud se již přesouval přímo do Koreji, do kláštera.

„Tady jsem se poprvé účastnil ústraní tříměsíčního a pak nastoupil jako učeň. Skrze to učení jsem se pak propracoval k tomu mnišskému svěcení.“

9.3.2 Hyu Jong

Ještě na základní škole se začala věnovat bojovému umění Ju Jitsu. Toto japonské bojové umění je velmi úzce propojeno se zenem. Díky tomu se dostala k meditaci, o které začala hodně číst.

„A byly tam i korejské knížky od korejského mistra, Seungsahn sunima a ty mě právě zaujaly. To bylo prostě jako, že jsem četla tu knížku a vidím: To je přesně to! (důrazně) To je to co hledám to, co chci dělat!“

V sedmnácti se seznámila s buddhistickou školou Kwan-Um. V této době uzrálo její rozhodnutí stát se mniškou.

„Myslím, že tak zhruba po roce mi to tam tak začalo jít, tak jako, že jsem začala přemýšlet o tom mnišství. Hodně mě to přitahovalo, já jsem vždycky koukala na internet na fotky mnichů a klášterů a strašně se mi to líbilo.“

Rodičům se to ale moc nelíbilo. Ještě udělala přijímačky na vysokou školu, ale už na ni nenastoupila. Šla rovnou pracovat. To byla doba, kdy se vztah s rodiči trochu zhoršil. Odstěhovala se do většího města – do Brna. Zde pokračovala v cestě k mnišství, ale v tak velkém městě byla spousta nových věcí co dělat. Tak po půl roce vzdala svůj první trénink.

„Po střední jsem šla na jazykovku a v té době to začalo s mými rodiči, jakože jiskřit. Já jsem sice kvůli rodičům udělala přijímačky na výšku, které jsem udělala. Protože jsem ale už měla v hlavě, že chci být mniškou, tak jsem si říkala, že to je úplně zbytečné jít na výšku, nechat své rodiče platit těžké peníze... tak jsem prostě na výšku nešla a šla rovnou pracovat.“

V této době zdeptána nudnou prací a nic neděláním, jelikož v zaměstnání nebylo co dělat, se odstěhovala do Německa, kde se jí podařilo najít práci v McDonaldu. Na konci pobytu v Německu se odstěhovala do Mnichova, aby mohla pobývat v zenovém centru. Zde byla představena své budoucí učitelce.

S tou si výborně rozuměly a na základě tohoto vztahu definitivně odjela do Koreji. Zde byla nejdříve jako aktivně praktikující laik až po nějaké době se stala „henžaninkou“.

„Až po ústraní v Musangse jsem začala být tou čekatelkou na mnišství, takzvanou henžaninkou. Nejdřív jsem byla půl roku v mém chrámu, pak jsem z mého chrámu 5 měsíců docházela do jazykové školy, co je u nás v Gyeongju. Pak jsem byla dalšího půl roku u nás v chrámu, nebo přes půl roku. Já už to přesně nepočítám. A pak jsem přijala předpisy novicky.“

„Oproti běžným Korejcům to trvalo déle... kvůli jazyku. Protože my cizinci, pokud chceme být ordinováni tady v Koreji na mnichy tak musíme udělat oficiální (důrazně) jazykové zkoušky. My prostě musíme podat lejstrum.“

To bylo další cca rok a půl, kdy se především musela naučit korejsky. Po absolvování tohoto všeho, opět odjela zpět do svého domovského chrámu a nastoupila do mnišské školy (Unmunsa), kde je dodnes.

9.3.3 Dok Seong

Poprvé se s Buddhismem setkal přes svého bratra, který ho vzal na meditační ústraní přímo do školy Kwan-Um. Od té doby se mu tu zalíbilo a věnuje se tomu i nadále.

„Když mi bylo 14, tak jsem měl takové ty životní otázky: proč jsem se narodil? Co mám dělat v životě? Nikdo mi nedokázal tyto otázky odpovědět, takže já jsem se na to snažil najít nějaké odpovědi. Slyšel jsem o tom, že někteří lidé mají nějaké náboženství, tak jsem to

zkusil. Prvně jsem začal dělat křesťanství, ale to mě nijak neuspokojovalo. Potom jsem dělal dynamické meditace. To bylo lepší, ale taky mě to nijak neuspokojilo. Potom mě můj starší bratr vzal na buddhistické meditace zenové školy Kwan-Um. Vlastně hned při tom prvním ústraní mě to zaujalo natolik, že jsem v tom pokračoval a dělám to do dneška. Ten důvod proč se mi to zalíbilo, bylo, že mi to nějak osvětlilo ten důvod, proč jsem tady, nebo co mám dělat.“

Po nějaké době definitivně uzrálo rozhodnutí stát se mnichem. Od tohoto okamžiku to ale ještě byla dlouhá cesta. Samotné přizpůsobování v Koreji bylo pro Dok Seonga velmi těžké.

„Já jsem začal přemýšlet, že bych se stal mnichem a ten důvod byl, že jsem považoval meditaci za velmi důležitou ve svém životě, vlastně tu nejdůležitější ve svém životě. Tak jsem se rozhodl to dělat profesionálně jako mnich. Nicméně mi trvalo asi dva roky, než jsem se rozhodl. Potom ještě trvalo nějaký další čas, než jsem si sehnal peníze na letenku. Já jsem vlastně ani nevěděl kde ta Jižní Korea je, to jsem si musel najít na mapě. Přečetl jsem si nějakou tenoučkou knížečku o Jižní Koreji. Nicméně jsem pochopil, že ta kultura bude úplně jiná. Tak nějak jsem neočekával nic specifického. Co přijde, to přijde.“

„Úplně, úplně ten začátek ten byl úplně špatný. Asi těch prvních 6 měsíců bylo těch špatných, ale to prostě všechno bylo jinak, jídlo je jiné, kultura je jiná, jazyk je jiný, ta společnost je jiná. To jsem vlastně měl hodně špatné vztahy s těma lidmi, úplně noví lidé. Měl jsem trochu depresi. Když jsem si ale uvědomil, co jiného bych dělal, kam jinam bych šel, tak jsem si vždycky uvědomil, že chci být tady, nebo spíše, že nemám kam se vracet.“

Jako jeden z posledních nemusel jít do mnišské školy a tak jeho cesta k plnému svěcení byla o mnoho jednodušší než u ostatních.

„Oni to pravidlo (chodit do mnišské školy) udělali rok poté, co jsem přijel. Takže já jsem byl taková poslední generace mnichů, tady v Koreji, kteří nemuseli, když vyložene nechtěli, do té školy jít.“

„Já jsem měl štěstí, že jsem nemusel do té mnišské školy jít. Celých 9 let jsem tady. Přistál jsem na letišti, jel jsem sem a jsem tady 9 let.“

I přes to byla cesta k plnému mnišství poměrně složitá, stejně jako vypověděli i ostatní, tak většinou to cizince na poprvé nenechají udělat.

„Já jsem tady byl rok jako henža⁸⁶, potom jsem se chtěl stát mnichem a šel jsem jako na nějaké mnišské zkoušky a oni mě nenechali to udělat. Protože jsem nemluvil dostatečně korejsky. Tak jsem byl henža další rok což nebylo moc příjemné. Představ si, že čekáš na něco rok a pak ti jednoho dne řeknou, no tak ještě jeden rok.“

„Tam mi dali test, 90 otázek na 60 minut. Máš otázku a máš 4 odpovědi: a,b,c,d. Tak jsem prostě něco odškrtal. Myslím, že jsem rozuměl jedné jediné otázce. To jsem přeluštil slovo po slovu a ten zbytek jsem prostě odškrtával. Potom tam je esej. Nějakou krátkou. Já jsem si ji předepsal na kus papíru, nějaké tři odstavce, jenom jsem to přepsal. A nechali mě to projít.“

Po těchto zkouškách měl Dok Seong podle svých slov štěstí. Nemusel do klášterní školy, kam se mu moc nechtělo. Mohl zůstat další roky ve svém domovském klášteře. I zde ale nastaly překážky a musel prodlužovat o rok. Nakonec se ale dopracoval k plnému mnišství.

„Potom jsem se stal jakoby novic. Potom by člověk měl ty 4 roky studovat. Něco, v nějaké škole studovat. Něco dělat. Ale já jsem do školy jít nechtěl, jednak ten jazyk a potom jsem to tak nějak necítil, že bych šel do korejské školy. Tak jsem byl tady. A potom se stalo, že po těch 4 letech jsem zase šel na nějaké zkoušky, mnišské na plné předpisy. A zase tam byl nějaký problém - papíry. Nedodal jsem jim nějaký papír, který jsem ani nevěděl, že ho musím mít. Něco jsem prostě nesplnil a nějak se s tím nedalo nic dělat a tak řekli za rok. Tak jsem tam šel podruhé a bylo to v pohodě. Takže vlastně skoro po 7 letech tady v Koreji jsem se stal plnohodnotným mnichem.“

9.4 Obvyklý den v korejském buddhistickém klášteře

Program korejských klášterů je různý. To nejen tím, o jaký klášter se jedná, ale také tím, jaké je zrovna období roku. Konkrétní náplň dne je také jiná podle postavení daného člověka. Pokud ale již mnich žije po kompletním svěcení v klášteře, dá se program rozdělit

⁸⁶ Novic.

na zimní a letní ústraní a na dobu mimo ústraní. V době mimo ústraní se mniši věnují více práci a nemají tak striktní pravidla (i tak jsou na naše poměry přísná) jako v době ústraní. V této době si například mnichové mohou brát dovolenou. V případě našich mnichů je i možné, že se podívají zpět do Čech. To ovšem není tak často, jelikož jejich příjmy jsou omezené na nějaké kapesné od kláštera a dary.

Ústraní je doba kdy se hodně času věnuje meditaci, zpěvům a další duchovní činnosti. V této době platí poměrně striktní pravidla, například se nesmí mluvit. Ústraní obvykle trvá 3 měsíce. Lze tedy shrnout, že půl roku je se mniši více věnují meditacím a půl roku práci.

9.4.1 Hyu Jong

V klášterní škole je poměrně přísný program. Začíná se časně ráno a až do večera se stále něco děje. Nic jako čas, kdy by se člověk nudil tu neexistuje. Osobní volno je sice každý den, ale i to je vyplněno různými povinnostmi a denními pracemi. Hyu Jong byla v době rozhovoru v prvním ročníku. Prvníci mají obvykle na starosti uklídit. To znamená, že jsou opravdu plně zaměstnáni. Z popisu celého dne bylo jasné, že den je rozčleněný opravdu s přesností pěti minut. Proto zde jsou jen ukázky z tohoto popisu.

„Nejdřív jsem byla půl roku v mém chrámu, pak jsem z mého chrámu 5 měsíců docházela do jazykové školy, co je u nás v Gyeongju. Pak jsem byla dalšího půl roku u nás v chrámu, nebo přes půl roku. Já už to přesně nepočítám. A pak jsem přijala předpisy novicky.“

„Nejmladší mniška čongdu⁸⁷ a druhá nejmladší mniška čongdu, ty mají na starosti umývání konvic na čaje... Takže tohle my většinou děláme po tom vyučování, když je ten čas volný. Já jsem ta druhá nejmladší.“

„Od 18:15 jsou večerní zpěvy, více méně ono do 18:15 není nutné přijít do té největší modlitební místnosti, ale já většinou chodívám. V té době většinou začíná nějaký ten začátek, který ještě není povinný. Povinný začátek je od 18:30. Do 18:30 musí být všichni sto procentně v hlavní budově.“

⁸⁷ Mnišská škola.

9.4.2 Dok Seong

Je trvale ve svém domovském chrámu, již prošel veškerým výcvikem, který byl v době, kdy přišel do Koreji potřeba. Jeho dny se tak již ustálily a mění se pouze podle ročních období.

„Každý den začíná ve 3 hodiny ráno. První věc, kterou děláme, je 108 poklon, to začíná ve 3:25 ráno. Potom máme ranní zpěvy, to je ve 4 ráno a potom máme meditaci v sedě, to je ve 4:40 a sedíme do 6. Potom máme snídani. Hned po snídani máme úklid, takový základní úklid, který děláme každý den. Potom záleží na tom jaké roční období je, pokud je léto nebo zima, tak tam máme tříměsíční ústraní. Vlastně tři měsíce během dne děláme meditaci v sedě. Od 9 do 11, potom je oběd. Potom od 1:30 do 4:30 a potom je večere. Pokud je jaro nebo podzim, ten denní režim není tak přísný, to se během dne dělá co je potřeba, prostě nějaká práce. Pokud není nějaká nutná práce, tak si můžeme odpočinout, nebo dělat co uznáme za vhodné. Každopádně každý den, je jedno jaká je část roku, tak vlastně večer v 6 hodin máme večerní zpěvy a potom od 7 máme večerní meditaci v sedě. Pokud je to zase během toho letního nebo zimního ústraní tak tam vlastně sedíme od 7 do 9. Potom jdeme spát a zase znova vstáváme.“

9.4.3 Won Hye Sefara

V rozhovorech popisuje to samé, co tu zaznělo, snad jen jednou zajímavostí může být, že když pracoval pro svůj domovský chrám (Musangsa) tak dostal neobvyklou práci, staral se o mnicha, který měl leukémii. Jeho den tedy vypadal pokaždé jinak.

9.5 Reakce rodiny a přátel na rozhodnutí odjet do Koreje

Definitivní odchod do Koreje byl pro okolí respondentů obvykle poměrně těžký. Mnohem těžší to bylo pro rodiny, zejména rodiče, kteří měli pocit, že selhali ve výchově, že jejich potomci utíkají z normálního života. Ve všech případech se to ale změnilo když, viděli, že jejich děti zůstaly „normální“ i po tom co vstoupily do kláštera. Kamarádi toto rozhodnutí obvykle přijímali mnohem snadněji až bezproblémově. Respondenti zmiňovali, že to částečně je tím, že jsou obklopeni lidmi s podobným smýšlením. Spousta kamarádů jsou lidé, kteří se s buddhismem nebo meditací aktivně setkávají.

9.5.1 Won Hye Sefara

„Moje rodina nemá žádné náboženství, ani duchovní život, ani se nikdy nikdo o tohle nezajímal. Když jsem v Čechách praktikoval meditaci, tak si z toho dělali srandu, že to je takový podivný koníček. Když jsem oznámil svojí touhu tady zůstat a stát se mnichem, tak to samozřejmě byl dost velký šok. Zvláště rodiče z toho byli dost špatní, měli pocit, že jako... i samozřejmě nevěděli vůbec, o co jde, nevěděli co a proč a měli pocit, že jako utíkám ze společnosti a z rodiny, z takzvané normálního života, a že neodvedli dobrou práci jako rodiče. Z toho měli velmi špatný pocit. Naštěstí ale jsme v kontaktu a komunikujeme, než jsem sem odjel i potom, takže tyto představy si myslím se dnes už rozptýlily. Dnes už to vzali velmi dobře... Táta dal na zahradu sochu Buddhy, to dodneška mě překvapuje.“

9.5.2 Hyu Jong

„Moje rodina ze začátku trošku ne moc fajn, že to sice respektovali, ale nebyli nadšení, ale já jsem byla předtím, než jsem šla do Unmunsy (po té co jsem již byla v Koreji dva roky, předtím než jsem vstoupila do tréninkového chrámu) tak jsem navštívila rodiče na dva týdny. Celkově na tři týdny, rodinu trochu navštívit a pak přátele v Německu. To si myslím, že hodně pomohlo, že rodiče viděli, že jsem ještě stále normální (smích), že ten buddhismus asi není tak špatný, že se pořád chovám stejně jak předtím.“

„Co se týče přátel, tak ti to berou hodně v pohodě. Jakože ti mi většinou řekli, že když se ti to nebude líbit tak se můžeš kdykoli vrátit.“

9.6 Právní problémy spojené s pobytem v korejských kláštřech

S dlouhodobým pobytem v cizině obvykle bývají spojeny určité těžkosti z právního hlediska. V tomto případě všichni respondenti odpověděli, že s českou stranou nejsou žádné problémy. Zdravotní pojištění v Čechách hradit nemusí, to hradí v Koreji. A sociální pojištění není povinné, tak ho někteří hradí a někteří ne. Záleží na jejich možnostech. Zde v ČR není potřeba úřadům oficiálně hlásit, že jsou mnichy v cizí zemi. Z tohoto pohledu o nich český stát neví.

Problémy ale jsou s korejskou stranou. A to zejména s vízy. Tyto problémy mají cizinci obzvláště na začátku, kdy zde všichni pobývají na turistických vízech. Ta mají platnost pouze tři měsíce, proto musí pravidelně odjet někam do zahraničí, aby si obnovili víza. Za tímto účelem se nejčastěji jezdí lodí na nejbližší japonský ostrov (Tsushima). Během prvního výcviku tento problém obvykle na chvíli odpadne, to ve chvíli kdy oficiálně studují korejštinu (studentská víza). Náboženská víza mohou dostat až ve chvíli, když jsou přijati do oficiální mnišské školy. Do té se ovšem skládají zkoušky a tak není jednoduché se tam dostat.

9.6.1 Won Hye Sefara

„S českými úřady jsem zatím moc co dočinění neměl, ani dobrého ani špatného. To moc říct nemůžu. Jediné takové trochu problémy mám tady v Koreji se získáním nějakého dlouhodobějšího korejského víza. Takže to je zatím nepříjemné.

Máš už nějaké mnišské?

To právě ještě nemám, náboženské vízum. Na to se právě taky ty požadavky různě zpřísňují a mění... Není to zas úplně jednoduché... Každé 3 měsíce jedu do Japonska.“

9.6.2 Hyu Jong

„Dostat se do Koreje z právního pohledu není žádný problém. Prostě přijedeš sem jako turista, na turistické vízum. Zůstat tady už je trochu větší problém. Protože jsem ze začátku nebyla ve Hwagyese (klášter pro mnichy – cizince) tak jsem každé 3 měsíce jela do Japonska dostat razítko.“

„Pak zase (po studiu korejštiny, kdy měla studijní víza) každé 3 měsíce do Japonska. To už mě všichni znali... Já jsem vždycky jezdila lodí na ostrov Tsushima... Jedeš vždycky rychlolodí, hodinu, dvě hodiny, z Busanu na Tsushimu, dostaneš razítko, počkáš pár hodin a jedeš zase zpátky. A právě jak v Busanu tak v Japonsku na celním oddělení mě už všichni znali...“

„V Japonsku mi jeden celník říkal: „Já už jsem vás tady viděl.“ „Néé já tady občas jezdím“ (smích)“

„Jak jsem začala studovat tady v Unmunse, tak už dělám oficiální tréninkový program, tak jsem konečně dostala náboženské vízum. Po dvou letech!“

10 Závěr

Hlavním cílem bylo ukázat, jak probíhá každodenní komunikace Čechů s Korejci v Korejské republice. Tento cíl byl naplněn během dvou cest do této země. První byl roční pobyt. Druhý byl dvouměsíční výjezd pouze za účelem sbírání dat.

Pro lepší ukázkou byl také natočen filmový dokument, který ukazuje život českých buddhistických mnichů v Koreji. Jedná se o zcela originální pohled, protože se tímto téměř nikdo nezabývá. Díky tomuto rozšíření se můžeme seznámit s každodenním životem a komunikací v Koreji nad rámec obvyklé perspektivy, což přináší mnohem komplexnější obraz této reality.

Hlavní výzkumná otázka se ptá na to, jak vypadá každodenní komunikace mezi Čechy a Korejci v dnešní Koreji. Na tuto otázku bylo potřeba nejdříve odpovědět teoretickými koncepty, které zásadním způsobem rozlišují myšlení na západě od myšlení lidí na východě. Tyto koncepty by, ale samy o sobě nemohly stačit, protože realita není až tak jednoduchá jako v těchto teoriích. Zejména ve vztahu Korejců s cizinci se projevuje úplně jiné chování, než mezi Korejci samotnými. Z toho důvodu je nutná dlouhodobá osobní zkušenost, která objasní jak tyto data interpretovat. Tyto otázky jsou kladené dalšími výzkumnými podotázkami a práce na ně nalézá odpověď.

Myšlení v západních kulturách je od dob starověkého Řecka formováno zcela jinými principy, než je tomu v kulturách východních. To se týká zejména těch nejelementárnějších složek lidského myšlení a běžných způsobů komunikace, která je základem každé společnosti. Ukazuje se, že dnes není až takový problém překonat jazykovou bariéru, protože angličtina je dnes široce rozšířená. Při dlouhodobějším pobytu v Koreji ale člověk začne narážet na to, že Korejci myslí zcela odlišným způsobem. Tomu se lze jen velmi obtížně přizpůsobit, avšak pokud si uvědomíme a pochopíme základní rozdíly, které popisuje tato práce, dá se vzájemná komunikace značně zefektivnit. Nejdůležitější je vzájemná tolerance a pochopení. Bez toho si totiž budeme pořád říkat, že „ti druzí“ se chovají špatně a nikdy nepochopíme, že to je jen postavené na zcela jiném základě.

Jako nejdůležitější zkušenost z výzkumů se jeví, že je nutné si vzájemně vysvětlovat, když jeden udělá něco špatného. Pokud k tomu nedojde, tak daný jedinec toto špatné chování

nevědomky stále opakuje. Vzájemné vysvětlení udělá ze špatného chování pouze chování jiné. Je to tudíž první krok k tomu, aby se mohl Čech v Koreji přizpůsobit místní kultuře a stylu života.

Pro dlouhodobý život v Koreji je důležité nejen si přečíst turistického průvodce, kde se dozvíme ty nejmarkantnější, ale nedůležité rozdíly (například že se jí hůlkami, atd.), ale především pochopit a respektovat základní rozdíly ve způsobu života a uvažování.

Naše kontakty s Koreou se neustále prohlubují. Podaří-li se tuto kooperaci ještě posílit, může to pro obě země znamenat významné nejen ekonomické ale i kulturní obohacení.

11 Seznam použitých zdrojů

11.1 Tištěné publikace

CHOI, B. a G. HAN. Commentary: Psychology of Selfhood in China. In: *Culture*. 2009, **15**(1), s. 73-82. DOI: 10.1177/1354067X08099616. ISSN 1354-067x. Dostupné také z: <http://cap.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1354067X08099616>

ČCHÄ, Sõ-il. *Jak obchodovat s Korejci*. Vyd. 1. Praha: Ideál, 2014, 221 s. Nepoznaný svět. ISBN 978-80-86995-27-4.

GLADWELL, Malcolm. *Outliers: the story of success*. 1st ed. New York: Little, Brown and Company, 2008. ISBN 978-0-316-03669-6.

HAZEL, Rose Markus a Kitayama SHINOBU. Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation. In: *Psychological Review*. Arlington: American Psychological Association, 1991, s. 224-253.

HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. *Kultury a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Linde, 2007, 335 s. ISBN 978-80-86131-70-2.

HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, v, 447 s. ISBN 80-861-8249-5.

JANOŠ, Jiří. *Dokonale utajená Korea*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997, 187 s., (16) s. il. na příl. Civilizace, země, lidé. ISBN 80-85983-26-5.

KIM, Heejung S. We talk, therefore we think? A cultural analysis of the effect of talking on thinking. In: *Journal of Personality and Social Psychology*. 2002, **83**(4), s. 828-842. DOI: 10.1037//0022-3514.83.4.828. ISSN 0022-3514. Dostupné také z: <http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/0022-3514.83.4.828>

LÖWENSTEINOVÁ, Miriam. *V Koreji se Korejci nevyhneme*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010, 166 s. ISBN 978-80-7422-010-4.

MASUDA, Takahiko, Phoebe C. ELLSWORTH, Batja MESQUITA, Janxin LEU, Shigehito TANIDA a Ellen VAN DE VEERDONK. Placing the face in context: Cultural differences in the perception of facial emotion. In: *Journal of Personality and Social Psychology*. 2008, **94**(3), s. 365-381. DOI: 10.1037/0022-3514.94.3.365. ISSN 1939-1315. Dostupné také z: <http://doi.apa.org/getdoi.cfm?doi=10.1037/0022-3514.94.3.365>

NOVÝ, Ivan a Sylvia SCHROLL-MACHL. *Spolupráce přes hranice kultur*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2005, 313 s. ISBN 80-726-1121-6.

OLŠA, JR., Jaroslav. *Jiří Viktor Daneš: Czechoslovak Geographer and Diplomat in Colonized Korea*. 2011.

ONOHAMA, Kai. *Into the Three Countries: A Handbook about China, Japan and Korea*. Seoul: Secretary-General Shin Bong-kil.

PUCEK, Vladimír. *Jazyková politika v Koreji*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0066-8.

SUH, Eunkook M. Downsides of an Overly Context-Sensitive Self: Implications From the Culture and Subjective Well-Being Research. In: *Journal of Personality*. 2007, **75**(6), s. 1321-1343. DOI: 10.1111/j.1467-6494.2007.00477.x. ISSN 0022-3506. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1467-6494.2007.00477.x>

ŠVAMBERK, Alex a Jaromír ŠVAMBERK, KAVALÍR, Ondřej (ed.). *Nasazen v Koreji: zapomenutá válka a Čechoslováci*. 1. vyd. V Praze: Gutenberg, 2013, 281 s. ISBN 978-80-86349-47-3.

TRIANDIS, Harry a Richard BRISLIN. *Cross-Cultural Psychology*. Anaheim, 1983. Informační analýza. University of Illinois, East-West Center.

Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích. Vyd. 1. Praha: Nakladatelský dům OP, 1996-, 4 sv. Encyklopedie Diderot. ISBN 80-858-4117-7.

11.2 Elektronické zdroje

Defining Geopolitics & Strategy in Central Asia: Part I. *Defining Geopolitics: Strategy in Central Asia* (online). 2013 (cit. 2016-02-18). Dostupné z: <https://geopoliticsdefined.wordpress.com/2013/01/03/defining-geopolitics-strategy-in-central-asia-part-i/>

EUN, Jeong Soh. How ethnic nationalism undercuts multiculturalism on the Korean peninsula. *EASTASIAFORUM* (online). 2015 (cit. 2016-02-18). Dostupné z: <http://www.eastasiaforum.org/2015/04/30/how-ethnic-nationalism-undercuts-multiculturalism-on-the-korean-peninsula/>

Jižní Korea. *Lidovky* (online). Praha: MAFRA (cit. 2016-02-18). Dostupné z: www.lidovky.cz/jizni-korea-cxa-/zpravy-svet.aspx?klic=218040

Kakao's characters appeal to users with relatable personalities. *Korea Joongang Daily* (online). 2015 (cit. 2016-02-20). Dostupné z: <http://koreajoongangdaily.joins.com/news/article/Article.aspx?aid=3001446>

Korea, South. In: *The world factbook* (online). CIA (cit. 2016-02-18). Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html>

Korean language. In: *Encyklopaedia Britannica* (online). Encyklopaedia Britannica Inc., 2016 (cit. 2016-02-18). Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Korean-language>

Kuroshio. In: *Encyklopaedia Britannica* (online). Encyklopaedia Britannica Inc., 2016 (cit. 2016-02-18). Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Kuroshio>

List of Konglish terms. In: *Wikipedia: The free encyclopedia* (online). 2015 (cit. 2016-02-20). Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Konglish_terms

National Culture. *The hofstede centre: Strategy, Culture, Change* (online). Helsinki: itim international (cit. 2016-02-07). Dostupné z: <http://geert-hofstede.com/national-culture.html>

Severní Korea. *Lidovky* (online). Praha: MAFRA (cit. 2016-02-18). Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/severni-korea-0da-/zpravy-svet.aspx?klic=218041>

South Korea – Summary. *Korea: Gateway to Korea* (online). The Korean Culture and Information Service (cit. 2016-02-18). Dostupné z: <http://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary>

The busiest flight routes in the world revealed .. With number one carrying SEVEN MILLION passengers a year (and two cities will surprise you). *Mail online* (online). UK: The Daily Mail, 2014 (cit. 2016-02-18). Dostupné z: http://www.dailymail.co.uk/travel/travel_news/article-2719733/Busiest-flight-routes-world-revealed.html

The true size (online). 2016 (cit. 2016-02-18). Dostupné z: <http://thetruesize.com>

Tradice a náboženství Jižní Koreje. *China tours: Zažít Asii* (online). (cit. 2016-02-20). Dostupné z: <https://www.chinatours.cz/rejstrik-mist/nabozenstvi/tradice-nabozenstvi-jizni-korea/>

Vztahy bývalého Československa a Korejské republiky. *Velvyslanectví České republiky v Soulu* (online). 2011 (cit. 2016-02-20). Dostupné z:

http://www.mzv.cz/seoul/cz/vzajemne_vztahy/historicke_kontakty/vztahy_byvaleho_cesko_slovenska_a.html

Why have North Korean defections dropped? *Theguardian* (online). Guardian news, 2015 (cit. 2016-02-18). Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2015/may/07/north-korea-defectors-drop>

(*BUZZ Pop Quiz*) Which KakaoTalk character are you? (online). 2014 (cit. 2016-02-20). Dostupné z: http://www.allkpop.com/quiz/2014/12/misc_1418684088_apeach_e.jpg

12 Seznam grafů

Graf 1 – poměr pozornosti věnovaný centrální postavě.....	33
Graf 2 – vliv hlasitého přemýšlení.....	35

13 Seznam tabulek

Tabulka 1 – korejské emotikony.....	56
-------------------------------------	----

14 Seznam obrázků

Obrázek 1 – zákaz prodeje alkoholu mladistvým, archiv autora.....	16
Obrázek 2 – rozdělení světa dle Huntingtona.....	23
Obrázek 3 – závislý vs. nezávislý pohled na sebe	30
Obrázek 4 – ukázka testovacího obrázku 1	32
Obrázek 5 – ukázka testovacího obrázku 2.....	32
Obrázek 6 – všudypřítomné tryzny za oběti na trajektu Sewol, archiv autora.....	36
Obrázek 7 – vlastní zpracování na základě webu thetruesize.com.....	38
Obrázek 8 – sedžongův památník a zároveň muzeum Hangulu, archiv autora.....	42
Obrázek 9 – klášter Musangsa, archiv autora.....	47
Obrázek 10 – smlouva o navázání diplomatických styků	49
Obrázek 11 – dívky na střední škole, archiv autora.....	51
Obrázek 12 – malba, mnich cizinec se pozná podle modrých očí, archiv autora....	52
Obrázek 13 – Kakaotalk emotikony	56
Obrázek 14 – Apeach.....	57
Obrázek 15 – zpěvy, archiv autora	58
Obrázek 16 – klášter Unmunsa, archiv autora.....	59

15 Seznam příloh

Příloha 1 – DVD s filmovým dokumentem o českém buddhistickém mnichovi.